

روزشمار جنگ

چهارشنبه

۲۲ اردیبهشت ۱۳۶۱

۱۸ رجب ۱۴۰۲

۱۲ مه ۱۹۸۲

۲۵۱

در سیزدهمین روز از عملیات بیت المقدس که با هدف آزادسازی بخشی دیگر از مناطق اشغال شده استان خوزستان از جمله خرمشهر آغاز شده است، بجز بمباران هوایی و یک درگیری زمینی در شمال منطقه طلائی، درگیری مهمی بین نیروهای ایران و عراق رخ نداد و هر دو طرف ضمن تبادل آتش روی مواضع یکدیگر به تثبیت و تحکیم مواضع خود مشغول بودند.

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی و ستاد مرکزی سپاه پاسداران در اطلاعیه مشترک شماره ۱۹ خود اعلام کردند که امروز علاوه بر عملیات نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی در بمباران مواضع دشمن، هواپیماهای عراقی نیز در چندین نوبت مواضع نیروهای ایران را بمباران کردند که در جریان این حملات ۵ هواپیمای عراقی هدف پدافند خودی قرار گرفته و سرنگون شدند. به این ترتیب، مجموع هواپیماهای سرنگون شده دشمن از ابتدای عملیات بیت المقدس تا امروز به ۳۰ فروند رسید.^(۱) از سوی دیگر، رادیو بغداد نیز گفت امروز یک جنگنده ایرانی در غرب رودخانه کارون سرنگون شد.^(۲)

همچنین، امروز یگان‌های قدس ۳ (تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی ارتش و تیپ ۳۷ نور سپاه) در عملیاتی در شمال طلائی موفق شدند پاسگاه شهابی را از دست قوای عراقی خارج کرده و تا سه کیلومتری جنوب این پاسگاه پیشروی کنند. در این عملیات، ۴ نفر از نیروهای عراقی اسیر و حدود ۱۰۰ نفر کشته یا زخمی شدند.^(۳)

در خصوص تحکیم مواضع و تقویت نیروی دشمن نیز امروز اعلام شد که ارتش عراق علاوه بر تحکیم مواضع پدافندی خود در نوار مرزی طلائی تا شلمچه (حدود ۱۰۰ کیلومتر)، سیل بند شمال نهر عرایض و سیل بند شمال پادگان دژ خرمشهر، لشکر ۷ پیاده و تیپ ۴۱۸ پیاده را به جبهه خرمشهر وارد کرده است.^(۴)

۲۵۲

فرماندهان و مسئولان ستادی سپاه پاسداران در ساعت ۰۹:۴۵ امروز در جلسه‌ای در قرارگاه مرکزی کربلا به بررسی مشکلات موجود در جریان سه مرحله گذشته عملیات بیت‌المقدس، پرداختند.*

در ابتدای این جلسه،* حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر به تشریح مشکلاتی از قبیل حضور نداشتن یا ضعف رابط‌های واحدهای ستادی قرارگاه کربلا در قرارگاه‌های عملیاتی، کمبود آمبولانس و ضعف در انتقال شهیدان و مجروحان به پشت جبهه، کندی فعالیت برخی واحدها مانند واحد اطلاعات عملیات و کمبود افراد روحانی در یگان‌ها پرداخت. وی با وجود ابراز رضایت از فعالیت‌های واحد مهندسی رزمی، از کمبود ماشین‌آلات مهندسی گلایه کرد و گفت: «عمدتاً موقعی دستگاه‌ها را منتقل می‌کرد به منطقه، که دیگر از زمان کارآیی‌اش گذشته بود؛ یعنی برای شب عملیات از سه شب پیش وجود این دستگاه‌ها لازم بود. ولی ساعت ۰۹:۰۰ شتابزده در اهواز دستگاه‌ها را بار زدند تا ببینند که صبح رسیدند به منطقه و دیگر کارآیی لازم را نداشتند.»

دومین فرماندهی که به بیان مشکلات حوزه مدیریت خود پرداخت، غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، بود که پس از اشاره به کمبود نیروی ثابت در این قرارگاه و ضعف رابط‌هایی که از قرارگاه مرکزی در قرارگاه فتح حضور داشتند، از نارضایتی تیپ‌های این قرارگاه از واحد بهداری، ضعف واحدهای طرح و برنامه، مخابرات و تدارکات گفت و سپس از واحدهای اعزام نیرو و مهندسی رزمی قرارگاه فتح ابراز رضایت کرد. رشید در خصوص ارتباط با لشکر ۹۲ زرهی ارتش (بخش ارتشی قرارگاه فتح) نیز گفت: «ارتباط ما با ارتش در قرارگاه شاید به دو دلیل ضعیف بود؛ یکی اینکه ما نیروی ادغامی نداشتیم با ارتش که عمده تیپ‌های زرهی بود [و تیپ‌های سپاه پیاده بودند]... چون در هم ادغام نشده بودیم، احساس نیاز نمی‌کردیم که برویم طرفشان، یا آنها ببینند طرف ما. یکی دیگر اینکه اعضای قرارگاه ثابت نبودند و مدام تغییر می‌کردند. از این رو نمی‌رفتند تا اعضای قرارگاه آنها را بشناسند و نزدیک شوند.»

غلامعلی رشید ضمن اظهار رضایت از واحدهای زرهی تیپ‌های (سپاه) تحت امر خود، درباره ضعف ترابری نیرو نیز گفت: «تیپ‌ها از لحاظ ترابری خیلی وضعشان دچار اشکال است، چون خیلی خودروهایشان کم است.»

* مشروح مطالب مطرح شده در این جلسه در ضمیمه گزارش درج شده است.

** شرکت‌کنندگان در این جلسه عبارت بودند از: محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران؛ رحیم صفوی معاون عملیات سپاه؛ حسن باقری، غلامعلی رشید و احمد غلامپور فرماندهان سپاهی قرارگاه‌های نصر، فتح و قدس؛ حسین علایی رئیس ستاد سپاه در قرارگاه کربلا؛ سیدعلی حسینی‌ناش مسئول واحد مخابرات سپاه در قرارگاه کربلا؛ محمود احمدپور جانشین مسئول واحد تدارکات سپاه در قرارگاه کربلا؛ حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا؛ فلاحیان از مسئولان اعزام نیروی سپاه در قرارگاه کربلا؛ دکتر خاتمی مسئول واحد بهداری سپاه در قرارگاه کربلا؛ منوچهر مهرداد مسئول واحد مهندسی رزمی سپاه در قرارگاه کربلا؛ فتح‌الله جعفری فرمانده تیپ ۳۰ زرهی سپاه و حسن تهرانی‌مقدم فرمانده توپخانه سپاه.

احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس نیز در سخنان خود ضمن صحه گذاشتن بر اظهارات غلامعلی رشید، گفت: «اشکال عمده همان بود که برادر رشید به آن اشاره کردند و من هم روی آن تأکید می‌کنم.»

در ادامه جلسه، حسین علایی رئیس ستاد سپاه در قرارگاه کربلا، مشکلات موجود را ناشی از بی‌توجهی به ستادهای قرارگاه‌ها دانست و گفت: «ایجاد قرارگاه‌ها و ستادشان تجربه خوبی بود و اگر ستادها فعال بشوند و برادرهایی که مسئول قسمت‌های مختلف ستاد هستند، آن روش‌های قدیمی را که هرکسی یک کار جزئی را می‌گرفت و مثلاً خط می‌رفت و پی آن را می‌گرفت، به یک کار تشکیلاتی تبدیل کنند و مسئول هر قسمت خودش بیاید و در قرارگاه مستقر بشود و سعی کند کارهایی که مربوط به آن است را هدایت بکند، خیلی از مسائل حل می‌شود.»

سیدعلی حسینی تاش مسئول واحد مخابرات سپاه در قرارگاه کربلا هم ابتدا به ارتقاء سطح آگاهی و فعالیت مسئولان واحدهای مخابرات قرارگاه‌ها و تیپ‌های سپاه در عملیات بیت‌المقدس اشاره کرد و سپس درباره کمبود دستگاه‌های بی‌سیم گفت: «قبل از عملیات من گفتم که ۷۰۰ دستگاه کم داریم تا بتوانیم از نظر وسایل در حد عملیات فتح‌المبین باشیم که از این ۷۰۰ دستگاه، ما فقط توانستیم ۱۴۰ دستگاه را از ارتش بگیریم و ۵۰ دستگاه هم از مناطق کشوری سپاه پاسداران خودمان جمع کنیم؛ یعنی [واحد] تدارکات در ارتباط با تأمین وسایل هیچ کاری نکرده و در نتیجه ما سازمان را آوردیم پایین‌تر.»

محمود احمدپور جانشین مسئول واحد تدارکات سپاه در قرارگاه کربلا، عمده مشکلات حوزه مسئولیت خود را ناشی از ارتباط کم با قرارگاه‌های عملیاتی دانست و ضمن ابراز نارضایتی از پراکندگی مهمات در تیپ‌ها و گردان‌ها، تأخیر در ارسال لوازم و امکانات موردنیاز از تهران را نیز در پیدایش مشکلات مؤثر دانست و اضافه کرد: «آنچه که خود قرارگاه‌ها برآورد کرده و از ما درخواست کرده بودند را نمی‌توانستیم بدهیم. مخصوصاً اینکه عملیات هم ادامه پیدا کرد و ما مجبور بودیم همیشه در منطقه مقداری ذخیره کنیم که یک‌مرتبه در جای اضطراری از آن استفاده کنیم.»

حمید معینیان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا مشکل اصلی در حوزه خود را کمبود کادر خواند و گفت: «الان این قرارگاه‌های سه‌گانه ما هرکدام فقط یک مسئول اطلاعات عملیات داشته و اصلاً معاون ندارند و خود تیپ‌ها هم قضیه‌شان به همین صورت است.»

فلاحیان از مسئولان واحد اعزام نیروی سپاه در قرارگاه کربلا، به مشخص نبودن مسئولیت و وظایف قسمت ترابری واحد تدارکات - که در انتقال نیرو نقش اساسی دارد - اشاره کرد و درخصوص رابطینی که از مناطق کشوری سپاه به منطقه عملیات آمده و با واحد اعزام نیرو همکاری می‌کردند، گفت که فقط دو منطقه خراسان و اصفهان با ما ناهماهنگ بودند.

دکتر خاتمی مسئول واحد بهداری سپاه در قرارگاه کربلا نیز در سخنان خود امکانات بهداری را بهتر و بیشتر از گذشته اعلام کرد و سپس با اذعان به وجود برخی نارسایی‌ها در واحد بهداری

و اظهار امیدواری برای رفع آنها، بر توجه به مسائل بهداشتی تأکید کرد. وی از همکاری هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی در حمل مجروحان به پشت جبهه تشکر کرد و با بیان اینکه «نیروهای مردمی آمده‌اند و مشغول خدمت هستند»، از حاضران در جلسه خواست که اگر مشکلی بود، آن را زیاد غیرطبیعی جلوه ندهند.

منوچهر مهرداد مسئول واحد مهندسی رزمی سپاه در قرارگاه کربلا، از کمبود راننده لودر و بولدوزر که بتوانند در خط مقدم فعالیت کنند و نیز کمبود تانک‌های قیرپاش و آب‌پاش و وسایل تخریب و شب‌نما، به‌عنوان مشکلات واحد مهندسی رزمی نام برد و افزود: «وضعیت جاده‌هایمان خیلی بد بود. جاده‌ها خاکی بود و مرتب قیرپاشی می‌خواست؛ یعنی یک بار و دو بار کفایت نمی‌کرد و با یک بار عبور ماشین‌ها دوباره خاک بلند می‌شد و در این رابطه ما مشکلات زیادی داشتیم. ... بیست جعبه [وسایل] تخریب و یک مقدار شب‌نما هم می‌خواستیم که تا الان هنوز تهیه نشده است.»

فتح‌الله جعفری فرمانده تیپ ۳۰ زرهی سپاه، ضمن اظهار رضایت از هماهنگی و رابطه سازمانی تیپ زرهی با دیگر تیپ‌های سپاه از واحدهای زرهی ارتش که گاهی اوقات با نیروهای سپاه همراهی نمی‌کردند، ابراز نارضایتی کرد.

حسن تهرانی مقدم فرمانده توپخانه سپاه، بر ضرورت ارتقاء توپخانه سپاه با توجه به حرکت سپاه به سمت اجرای عملیات‌های کلاسیک تأکید کرد و از برخی فرماندهان تیپ‌های سپاه که در مورد توپ‌ها و ادوات خود احساس مالکیت می‌کنند و حاضر نیستند برای ساماندهی و تمرکز توپخانه سپاه همکاری کنند، گلایه کرد. وی همچنین گفت: «تا حالا توانسته‌ایم ۱۱ آتشبار را در منطقه مستقر کنیم که در پاتک‌هایی که عراق در ایستگاه حسینه و گرم‌دشت داشت، من خودم شاهد بودم که کارشان الحمدلله خوب بود و می‌شود به آنها امید بست.»

پس از توضیحات فرماندهان قرارگاه‌های عملیاتی و مسئولان ستادی قرارگاه کربلا درباره مشکلات موجود، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه، در سخنانی با تأکید بر اینکه در این عملیات نسبت به عملیات قبلی در همه زمینه‌ها رشد داشته‌ایم، گفت: «مسئله این است که میزان وسعت عملیات و رشد عملیات [در بیت‌المقدس] بیشتر از رشد ما بوده است.» وی سپس عمده مشکلات را ناشی از کمبود کادر و نیز تسریع در زمان اجرای عملیات دانست و در مورد مشکلاتی که در خصوص بعضی از تیپ‌های سپاه مطرح می‌شود، اظهار داشت: «تیپ‌ها، خودشان به صورت خودجوش بالا آمده‌اند و با هیچ‌گونه برنامه و سازمان مشخصی این تیپ‌ها شکل نگرفته‌اند. ... و اگر مواجه می‌شوید با اینکه مناطق [کشوری سپاه] با تیپ‌ها هماهنگ نیستند و عمدتاً تیپ‌ها زیر بار مناطق نمی‌روند، یکی از علت‌های عمده‌اش همین است و اگر ما بخواهیم که این تیپ‌ها باقی بمانند و رشد کنند مجبوریم کاری کنیم که به مناطقشان متصل بشوند تا آن مناطق منبع تغذیه و پشتیبانی اینها باشند و از همه مهم‌تر نظارت بر این تیپ‌هاست. ما نتوانسته‌ایم به این تیپ‌ها رسیدگی کنیم. تیپ‌ها مشکلات زیادی دارند که اگر مناطق بالای سر اینها نباشند و بر اینها نظارت و فرماندهی نکنند، آن مشکلات روز به روز بیشتر می‌شود.»

رحیم صفوی در ادامه رمز پیروزی را در اتحاد سپاه و ارتش دانست و گفت: «ما علی‌رغم مشکلاتی که هست باید با برادرهای ارتش جوش بخوریم و دست آنها را بگیریم و باهم برویم جلو.» محسن رضایی فرمانده کل سپاه نیز به‌عنوان آخرین سخنران این جلسه، با تأکید بر پیشبرد عملیات و سازمان‌دادن به تشکیلات سپاه به‌عنوان دو سیاست پیش رو، ضرورت تداوم چنین جلساتی را به‌منظور آگاهی از مشکلات یادآور شد. وی همچنین بر ایجاد تغییرات در سازمان تیپ‌های سپاه، تقویت ستادهای لشکرها* و تیپ‌ها و نظارت بر تیپ‌ها برای اطلاع از ضعف و نارسایی آنها تأکید کرد.

فرمانده کل سپاه درباره طرح ادامه عملیات هم اظهار داشت: «الان یک طرح کوتاه‌مدت است که ان‌شاءالله ظرف فرداشب یا پس فرداشب مسئله خرمشهر را تمام کنیم. یک طرح آینده هم هست که ان‌شاءالله برویم و مسئله بصره را حل کنیم تا بتوانیم به امید خدا این صدام بعثی را به سقوط بکشانیم. باید پیش برویم و فرصتی نداریم. حداکثر فرصتی که برای این کار در نظر گرفته شده ۱۰ روز است.»

محسن رضایی سپس با تأکید بر اینکه همه باید بسیج شوند، درباره اقداماتی که باید انجام شود، گفت: «اولاً، تمام تیپ‌ها باید بازسازی شوند. تمام تیپ‌ها احتیاج به کادر دارند. نیروی انسانی لازم برای اینها باید به‌سرعت از مناطق خودشان فراهم بشود و این یک بسیج عمومی می‌خواهد که سریعاً برادران به فکر باشند. ثانیاً، هر اندازه تدارکات که تا الان برای عملیات مصرف شده باید برای عملیات آینده در نظر گرفته شود. بهداری هم باید خودش را منسجم کند و ببیند چه مسائلی هست و چه ضعف‌هایی بوده که آنها را حل کند... مهندسی هم حتماً باید خودش را تقویت کند.» فرمانده کل سپاه در پایان سخنان خود با اظهار اینکه تاکنون ۱۶۰ گردان نیرو وارد عمل شده‌اند، از فرماندهان و مسئولان سپاهی حاضر در جلسه خواست حداکثر تلاش خود را به عمل آورند تا برای انجام آخرین مرحله از عملیات بیت‌المقدس در دو، سه روز آینده آماده شوند.^(۵)

۲۵۳

فرماندهان قرارگاه مرکزی کربلا در نشست بعدازظهر امروز خود انتقال تعدادی دیگر از یگان‌های پیاده قرارگاه فجر** از منطقه فکه به خرمشهر و نیز رهاسازی قرارگاه فتح از پدافند خط مرزی شمال شلمچه را تصویب و کلیات طرح مانور مرحله بعدی عملیات بیت‌المقدس را بررسی کردند. در ابتدای این جلسه که در ساعت ۲۰:۴۰ برگزار شد، پس از تلاوت آیاتی از قرآن مجید، رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا، اظهار داشت: «چون قرارگاه فجر الان

* براساس دستورالعملی که فرمانده کل سپاه در ۱۳۶۱/۲/۱۴ ابلاغ کرد، واحدهای سپاه پاسداران در چهار قرارگاه عملیاتی به لشکرهای ۱ قدس، ۳ فتح، ۵ نصر و ۷ فجر تبدیل شدند.

** قبلاً تیپ‌های ۳۳ المهدی (عج) و ۱۷ علی‌بن‌ابی‌طالب (ع) این قرارگاه، به منطقه عملیاتی بیت‌المقدس وارد شده بودند.

دو تپیش [تپ ۱۷ علی بن ابی طالب^(ع) و تپ ۳۳ المهدی^(عج)] در این منطقه [عملیات بیت المقدس] هست، برای عملیات آینده، ما احتیاج به نیروی پیاده زیادی داریم و این نیروهای پیاده موجود توان ادامه عملیات برای آن مرحله را نخواهند داشت. باید بیشتر فکر کنیم ببینیم اگر بشود این لشکر [لشکر ۷ فجر سپاه از قرارگاه فجر] را به طور کامل پایین آورد.»

سرهنگ علی صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش، با حضور نداشتن تپ‌های سپاه در پدافند منطقه شرق فکه مخالف بود.

محسن رضایی فرمانده که سپاه، که برخلاف سرهنگ صیاد شیرازی با انتقال یگان‌های قرارگاه فجر به جبهه خرمشهر موافق بود، افزود: «ما این پایین [جبهه خرمشهر] واقعاً کمبود داریم.»

در ادامه جلسه، محسن رضایی خطاب به سرهنگ صیاد شیرازی گفت: «خب، حالا چه کار کنیم؟ لشکر ۷۷ [پیاده ارتش از قرارگاه فجر]، سه تپیش چطور است؟ امکانات دارند؟ توپخانه دارند؟»

سرهنگ صیاد شیرازی پاسخ داد: «الان از همه قوی‌تر است.»

محسن رضایی در پایان بحث انتقال قرارگاه فجر به منطقه عملیاتی بیت المقدس تأکید کرد: «آن حتماً بیاید. به امید خدا بیاید، که ما هم یک تقویت نیرو بکنیم. ما قبلاً برآورد کرده بودیم که حداقل دو برابر نسبت به عملیات فتح المبین و نسبت به حجم و گسترش زمین، بیشتر نیرو وارد کنیم، یعنی حداقل قدرت رزمی ما دو برابر بشود. اما پیاده‌مان که کمتر بود، یعنی با چیزی برابر با عملیات فتح المبین وارد عملیات شدیم و علت اینکه [عملیات] تکه تکه شد، به خاطر همین بود که قدرت قوی دست ما نبود که یک مرتبه بزنیم. ما باید قدرت رزمی مان را زیاد بکنیم. اگر زیاد نکنیم، هیچ فایده‌ای ندارد و دوباره باید برویم جلو، یک کم بگیریم و بعد دو مرتبه یک کم دیگر برویم جلو و همین‌طور ادامه بدهیم.»

پس از توافق فرماندهان ارتشی و سپاهی قرارگاه کربلا با انتقال قرارگاه عملیاتی فجر به منطقه عملیات بیت المقدس، کلیات مانور مرحله چهارم عملیات آزادسازی خرمشهر به بحث گذاشته شد. اهم مطالب مطرح شده در این خصوص چنین است:

سرهنگ صیاد شیرازی: «قرارگاه فتح که مشخص شد فعلاً [از پدافند نوار مرزی] بیاید عقب.»

محسن رضایی: «امروز که [در جلسه فرماندهان سپاه] صحبت کردیم گفتیم این بار که می‌خواهیم حمله کنیم، اگر نگرفت، [موفق نشویم] خیلی آبروریزی می‌شود و عراق می‌فهمد که ما خیلی قدرت رزمی مان را از دست داده‌ایم بعد از این همه سروصدا. به آنها گفتیم خودتان را آماده کنید؛ تپ‌هایتان را بازسازی کنید، نیرو بگیرید. ... اگر در تعاقب دشمن توی مرز نرویم، چه کار کنیم؟ وقتی که خرمشهر را گرفتیم بیاییم یک ماه سازماندهی کنیم برای حمله به بصره. آن موقع آنها می‌گویند اینها [ایرانی‌ها] باینکه مرزشان را [پس] گرفته بودند، نشستند و با نقشه و برنامه آمدند تجاوز کردند. اما اگر این‌طور [اکنون و در تعقیب دشمن] باشد می‌گوییم درگیری شد و این درگیری ادامه پیدا کرد و ما هم رفتیم تا آنجا [داخل خاک عراق]. ... مردم هم خیلی منتظر هستند. این بدبختی مان است.»

چطور است ما ۴۸ ساعت آینده را تعیین کنیم؟ یا فردا توی جلسه برایشان تعیین کنیم؟»
سرهنگ صیاد شیرازی: «من فکر نمی‌کنم اینها [یگان‌های عملیاتی] فرداشب که هیچی، پس فرداشب هم آماده شوند.»

رحیم صفوی: «الان رشید رفت که به [تیپ‌های] ۸ نجف و امام حسین^(۴) دستور ابلاغ کند و بگوید برای پس فرداشب آماده بشوند. اگر از فردا صبح اینها بروند شناسایی [منطقه دشمن در غرب نوار مرزی شمال شلمچه] ۴۸ ساعت می‌آیند. اگر از فردا نروند، شناسایی آماده نمی‌شود.»
سرهنگ صیاد شیرازی: «اگر ما یک‌خرده کار کنیم، عملیات آینده ساده‌تر از قبلی مان است؛ چون دشمن محاصره است، از یک طرف رودخانه [اروند] است و ما از این جناحین بهترین نوع آرایش را می‌توانیم بگیریم. منطقه‌اش هم کم است. اصلاً قابل مقایسه نیست. مهم فقط این است که ما در یک مرحله برسیم به پلی که دشمن روی اروندرود [جنوب شلمچه] نصب کرده است.»
محسن رضایی: «اگر یک تیپ بیاید این وسط* را پاک‌سازی کند، خیلی خوب است. تیپ هوابرد و [تیپ] ۲۵ کربلا می‌توانند کاری بکنند؟»

رحیم صفوی: «تیپ کربلا، ۵ گردانش اینجا [سه خاکریز پدافندی دشمن در شمال سیل‌بند عرایض] شهید شد.»

سرهنگ صیاد شیرازی: «سنگین‌ترین تلفات را تیپ کربلا داد.»

رحیم صفوی: «این اگر تا ۱۰ روز دیگر برای عملیات آماده بشود خیلی است.»
محسن رضایی: «از اینجا تا اینجا [کیلومتر ۲۵ نوار مرزی شمال شلمچه به پایین] ما ۱ کیلومتر توی مرز هستیم. ما به‌هرحال رفتیم توی مرز عراق، تمام شد؛ ۲۰ کیلومتر مربع دست ماست.»
سرهنگ صیاد شیرازی: «امکان چقدر نیرو هست که بیاید وارد بشود؟»
محسن رضایی: «تا سوم [خرداد] ۸ هزار نفر می‌آیند.»

رحیم صفوی: «ولی به عملیات نمی‌رسند. ... ولی عملیات بعدی [بعد از آزادسازی خرمشهر] بیش از این نیرو می‌خواهد!»

محسن رضایی: «بله. نیروها زیاد آسیب دیده‌اند! ... برای سپاه ان‌شاءالله توی این چند روز ۱۴ هزار نفر می‌آید. ... این عملیات [بیت‌المقدس] بزرگ‌تر از عملیات‌های دیگر است.»
سرهنگ صیاد شیرازی: «از عظیم‌ترین‌ها باز هم عظیم‌تر بود.»

به این ترتیب، در این جلسه مقرر شد به دلیل نیاز به نیروی بیشتر برای اجرای مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس، قرارگاه فجر با دو تیپ دیگر خود (تیپ ۳ پیاده لشکر ۷۷ ارتش و تیپ ۳۵ امام سجاد^(۵) سپاه) از منطقه شرق فکه به جبهه خرمشهر منتقل شود.^(۶)
 همچنین، براساس مصوبه این جلسه مقرر شد قرارگاه قدس علاوه‌بر پدافند دژ مرزی کوشک

* احتمالاً به منطقه جنوب سیل‌بند عرایض تا جاده خرمشهر - شلمچه اشاره دارد.

تا کیلومتر ۲۵ شمال شلمچه، که قبلاً برعهده داشت، پدافند خط مرزی قرارگاه فتح (از کیلومتر ۲۵ تا کیلومتر ۱۳ شمال شلمچه) را نیز برعهده گیرد تا یگان‌های قرارگاه فتح آزاد شده و ضمن تجدید قوا برای شرکت در مرحله بعدی عملیات آماده شوند.^(۷)

۲۵۴

با گذشت سیزده روز از آغاز عملیات بیت‌المقدس و درحالی‌که ارائه‌نشدن آمار تلفات و خسارات واردشده بر ارتش عراق در این عملیات موجب نارضایتی فرمانده کل سپاه شده است، سرانجام آمار اسرای عراقی این عملیات اعلام شد.

محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، بعدازظهر امروز در جمع تعدادی از فرماندهان با گلایه اظهار داشت: «آخر ما نمی‌دانیم که دشمن چقدر منهدم شده. این هم یکی از ضعف‌های ماست.»^(۸)

در همین حال، واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه مرکزی کربلا در گزارشی به فرماندهی این قرارگاه، با اعلام اینکه در مرحله سوم عملیات بیت‌المقدس ۲۹۴ عراقی به اسارت قوای ایران درآمده‌اند، مجموع اسرای عراقی سه مرحله این عملیات را ۵۱۲۴ نفر ذکر کرد که از این تعداد، ۱۶۸ نفر افسر، ۸۶۳ تن درجه‌دار و ۴۰۹۳ نفر هم سرباز هستند.^(۹)

۲۵۵

امروز علاوه بر تشییع پیکرهای شهدای بسیجی، سپاهی و ارتشی عملیات بیت‌المقدس، تعدادی از مجروحان این عملیات نیز برای درمان به مراکز درمانی چند شهر کشور منتقل شدند.

صبح امروز پیکر ۱۵۰ شهید در تهران، ۱۵ شهید در شیراز، ۲۲ شهید در زنجان و ۱۷ شهید در خرم‌آباد تشییع و در مزار شهدای این شهرها به خاک سپرده شد.

در مراسم تشییع شهیدان تهران، که از ساعت ۹ صبح آغاز شد، درحالی‌که گروه‌هایی از نیروهای مسلح در صفوف منظم و همراه با مارش عزای دسته‌های موزیک رژه می‌رفتند و در پیشاپیش آنها نیز حلقه‌های گل حمل می‌شد، پیکرهای پاک رزمندگان شهید در میان آندوه‌دها هزار تن از مردم این شهر از پل سیدخندان تا خیابان سهروردی تشییع و سپس برای خاک‌سپاری به بهشت زهرا منتقل شد.^(۱۰) در شیراز، زنجان و خرم‌آباد نیز ضمن تعطیلی بازار و مدارس این شهرها به نشانه عزای پیکر مطهر شهیدان با حضور پرشکوه مردمی که شعارهایی از قبیل «جنگ، جنگ تا پیروزی» سر می‌دادند، تشییع و در مزار شهدا به خاک سپرده شد.^(۱۱)

امروز همچنین ۳۷۶ نفر از مجروحان به مازندران منتقل و در بیمارستان‌های این استان بستری شدند.^(۱۲) ۸۵ مجروح نیز به استان یزد اعزام شدند و به این ترتیب مجموع مجروحانی که تاکنون به این استان انتقال یافته و در مراکز درمانی بستری شده‌اند، به ۴۹۵ نفر رسید.^(۱۳)

۲۵۶

در تازه‌ترین ضربات وارد شده بر بازماندگان گروه‌های ضدانقلاب، امروز یک خانه تیمی متعلق به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران و ۱۰ خانه تیمی متعلق به سازمان پیکار در راه آزادی طبقه کارگر در شیراز با تلاش نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی متلاشی شد. در واکنش به این دو عملیات، عناصر این دو سازمان نیز ۴ نفر را در تهران و یک نفر را در شیراز به شهادت رساندند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در پی کشف یک خانه تیمی منافقین در خیابان دستور تهران، نیروهای پاسدار از ساعت ۶ صبح با ساکنان این خانه درگیر شدند. در این درگیری که تا ساعت ۰۹:۱۵ ادامه داشت، ۶ نفر از منافقین کشته شده و تعدادی اسلحه نیز از آنان به دست آمد.^(۱۴) گزارش روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران حاکی است در شیراز نیز پس از شناسایی ۱۰ خانه تیمی متعلق به گروه پیکار، سپاه پاسداران این شهر در عملیاتی با حمله به این خانه‌ها بیش از ۷۰ نفر از بازماندگان این گروه را که گفته می‌شود به دنبال ضربات وارد شده به آنها در ماه‌های گذشته، از سایر شهرها به شیراز آمده و قصد خروج از کشور را داشتند، دستگیر کردند.^(۱۵) در واکنش به عملیات سپاه پاسداران در کشف و انهدام خانه تیمی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تهران، ساعت ۸ صبح، سه تن از عناصر این سازمان در خیابان سهروردی به راننده یک اتومبیل تویوتا حمله کرده و با زور و تهدید اتومبیل را به سرقت بردند و در خیابان مبارزان، ابتدای خیابان زهره، یکی از مأموران کلانتری ۵ را که با موتورسیکلت در حال گشت بود با رگبار گلوله به شهادت رساندند و از محل گریختند. این مهاجمان مسلح سپس اتومبیل سرقتی را رها کردند و بعد از ربودن یک اتومبیل پژو به زور اسلحه، در میدان ونک راه را بر خودروی گشت ۳ تن از تکاوران پلیس تهران بسته و یک نارنجک به داخل اتومبیل پرتاب کردند که بر اثر انفجار آن ۲ تن از سرنشینان خودرو به شهادت رسیدند. هم‌زمان، سرنشینان یک اتومبیل دیگر، که چهار روز قبل به سرقت رفته بود، به سوی تکاور سوم آتش گشودند و او را نیز شهید کردند. در این حادثه، ۲ عابر، یک کارگر ساختمانی و یک پسر خردسال نیز مجروح شدند.^(۱۶) در شیراز نیز مهاجمان مسلح به سوی یکی از اعضای سپاه پاسداران این شهر که عازم محل خدمت خود بود، تیراندازی کرده، او را به شهادت رساندند و سپس متواری شدند.^(۱۷)

۲۵۷

روابط عمومی استانداری خوزستان و استاندار ایلام چگونگی بازسازی مناطق آسیب‌دیده این دو استان در جنگ را بررسی و تشریح کردند. به گزارش روابط عمومی استانداری خوزستان، در نشست اعضای کمیته بازسازی که معاون عمرانی استانداری خوزستان در آن حضور داشت، درخصوص چگونگی بازسازی مناطق آسیب‌دیده از جنگ و مسئله بازگشت مهاجران جنگ‌زده بحث و تبادل نظر شد و سپس مقرر

گردید برای بازسازی هر منطقه از نیروی انسانی آن منطقه استفاده شود تا بودجه بازسازی مناطق آسیب‌دیده فقط صرف امور بازسازی این مناطق شود.^(۱۸)

اکبر ترکان استاندار ایلام نیز در مصاحبه با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی درباره بازسازی مناطق آسیب‌دیده از جنگ در این استان گفت: «طرح‌ها، شامل طرح‌های ملی و استانی خواهد بود که طرح‌های ملی مستقیماً زیر نظر وزارتخانه‌ها اجرا می‌گردد و اعتبارشان هم از طریق وزارتخانه‌ها تأمین می‌شود و طرح‌های استانی توسط ستاد اجرایی بازسازی که از نماینده دفتر مرکزی سازمان جهاد سازندگی، نماینده دفتر عمران نماینده امام [خمينی در استان] و نماینده استانداری تشکیل شده، به مورد اجرا گذاشته می‌شود و محل این ستاد در شهر دهلران می‌باشد.»

وی در مورد نقش دستگاه‌های اجرایی در امر بازسازی هم گفت: «در این زمینه یک شورای هماهنگی بازسازی مرکب از مسئولان کلیه دستگاه‌های اجرایی استان تشکیل شده که با برنامه‌ریزی‌های دقیق و حساب‌شده، وظایف هر دستگاه اجرایی را در امر بازسازی تعیین خواهد کرد.» وی با تأکید بر اینکه در امر بازسازی مناطق جنگی، بازسازی و نوسازی روستاها از اهمیت خاصی برخوردار است و بیشتر بودجه در این مناطق هزینه خواهد شد، افزود: «سیاست بر این است که چون طرح کلی دولت برای نوسازی روستاها باید اجرا گردد، در مرحله اول برای کشاورزان امکانات اولیه کار فراهم شود تا بتوانند به کشت پاییزه امسال برسند.»

استاندار ایلام در پایان گفت: «سیاست ما در امر بازسازی مناطق جنگی این است که با مردم بسازیم، نه برای مردم بسازیم و دولت به‌عنوان خدمتگزار امکانات بازسازی را فراهم و با نیروی کار و خودیاری مردم مانند دیگر شئون انقلاب بازسازی را انجام می‌دهد.»^(۱۹)

۲۵۸

در آستانه اجلاس وزیران امور خارجه شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس، که قرار است روز ۲۵ اردیبهشت در کویت برگزار شود، روزنامه *اطلاعات* به کویت هشدار داد تا از ادامه کمک‌های مالی به عراق خودداری کند.

روزنامه *اطلاعات* در ستون یادداشت امروز خود در مقاله‌ای با عنوان «کویت باید بداند فردا خیلی دیر است»، ضمن اعلام اینکه ما از اول می‌دانستیم هدف امریکا از تحمیل این جنگ و هدف ارتجاع عرب از پشتیبانی بی‌دریغ از صدام همانا ترس از گسترش انقلاب اسلامی ایران در منطقه به‌واسطه بیداری مسلمانان می‌باشد، نوشت: «حکومت‌های مرتجع عرب نیز می‌دانستند که تحقق اسلام محمدی (ص) در ایران پرده‌های فریب و نیرنگ آنان را خواهد درید؛ و به همین دلیل بود که در جنگ تحمیلی صدام کافر اگرچه غیرمستقیم، ولی فعالانه شرکت کردند.»

این روزنامه سپس با اعلام این نکته که «ما فعلاً به حکومت‌های فاسد عربستان و اردن و مصر و عمان کاری نداریم و بر این باوریم که آنان جز زبان زور زبان دیگری را نمی‌شناسند و تکلیف آنان

به حول و قوه الهی در آینده‌ای نه‌چندان دور معلوم و مشخص خواهد شد»، افزود: «فعلاً روی سخن ما با حاکمان کویت است. این کشور کوچکی که از جانب عراق و عربستان زیر فشار قرار داشته و تاکنون کمک‌های بسیار زیادی به حکومت فاسد صدام کرده است. ... و اکنون که صدام آخرین روزهای حیات ننگین خود را می‌گذراند بازهم دست از حمایت و کمک بر نمی‌دارد.»

روزنامه اطلاعات در ادامه مقاله خود با تشریح انواع حمایت‌های مادی و غیرمادی کویت از حکومت عراق آورده است: «تاکنون در مورد کویت سیاست صبر پیشه کرده و خواسته‌ایم با فعالیت‌های دیپلماتیک و پند و اندرز، حاکمان کویت را از این کار بازداریم تا شاید سرنوشت آنان به سرنوشت صدام جوش نخورده و پایان کار آنها مانند پایان کار صدام نباشد. ولی اکنون اعلام می‌کنیم که هر لحظه ممکن است کاسه صبر ما لبریز گردد و لازم است به حاکمان کویت تذکر دهیم که:

۱. رژیم فاسد بعث عراق در حال زوال بوده و صدام تکریتی آخرین روزهای حیات ننگین خود را می‌گذراند و هیچ امیدی برای ماندن او وجود ندارد.

۲. جمهوری اسلامی ایران یقیناً حکومت دیگری از نوع حکومت صدام را در عراق تحمل نخواهد کرد؛ چراکه این حکومت همچنان خطری بالقوه و بالفعل برای جمهوری اسلامی ایران و حکومت‌های کوچک خلیج فارس و از جمله کویت خواهد بود.»

این روزنامه در پایان مقاله خود پس از اینکه به حاکمان کویت اخطار داده است در صورت تداوم حمایت آنها از رژیم بعث عراق ملت ایران آنها را نیز همچون صدام در حال جنگ با خود تلقی می‌کند، آورده است: «ما با یادآوری هشدار به جای وزارت امور خارجه که گفته است رژیم‌های منطقه با نوع رابطه‌ای که با جمهوری اسلامی ایران انتخاب می‌کنند در حقیقت آینده خود را انتخاب می‌کنند، به حاکمان کویت هشدار می‌دهیم که اگر امروز توبه نکنند فردا خیلی دیر خواهد شد.»^(۲۰)

۲۵۹

در ادامه اصرار حکومت عراق بر مطامع خود به‌ویژه حاکمیت مطلق بر اروندرود، فرمانده ارتش خلقی این کشور گفت فرزندان ملت ما بیش از هر زمان دیگر آماده‌اند به مبارزه علیه دشمن ادامه دهند تا اینکه دشمن به تمامی حقوق ما در سرزمین، آبراه‌ها و حاکمیت اعتراف کند.

به گزارش بخش عربی رادیو صوت‌الجماهیر عراق، «طه یاسین رمضان عضو شورای فرماندهی انقلاب و فرمانده کل ارتش خلقی [جیش‌الشعبی] عراق، با فرماندهان اردوگاه آموزش رزمندگان استان‌های مختلف این کشور ملاقات و با آنها درباره ضرورت بالابردن سطح آموزش رزمندگان جهت پشتیبانی از جبهه‌های نبرد با خون‌های تازه گفت‌وگو کرد.» صوت‌الجماهیر افزود: «از سوی دیگر، رفیق طه یاسین رمضان امروز از اردوگاه آموزش رزمندگان لشکرهای مأموریت‌های ویژه در نزدیکی بغداد بازدید کرد و از آنان خواست تا در مدت آموزش در اردوگاه، برنامه‌های آموزشی و خصوصیات سلاح‌های به‌کارگرفته‌شده را به‌خوبی فراگیرند.» وی گفت: «فرزندان

ملت ما که در راه تحکیم روح پیروزی در نبرد قادسیه صدام فداکاری بسیاری کرده‌اند، امروزه بیش از هر زمان دیگر آماده‌اند تا به مبارزه علیه دشمن ادامه دهند تا اینکه دشمن به تمامی حقوق ما در سرزمین، آبرها و حاکمیت اعتراف کند»^(۳۱)

خبرگزاری یونایتدپرس هم از بیروت گزارش داد: «یاسین رمضان، فرمانده ارتش خلقی عراق در بغداد گفت اردوگاه‌های نظامی برای تعلیم محصلین در تعطیلات سالانه تشکیل خواهد شد تا آنها را برای شرکت در نبرد ملی عراق علیه دشمنان ایرانی آماده کند.» این خبرگزاری در ادامه گزارش خود افزود: «عراقی‌ها بیش از پیش به ارتش خلقی متکی هستند. ۴۰۰ هزار سرباز این ارتش تنها مدت بسیار کوتاهی تعلیم نظامی می‌بینند و به جبهه اعزام می‌شوند. عراق که در مقایسه با ۳۵ میلیون جمعیت ایران تنها ۱۳/۵ میلیون جمعیت دارد به‌لحاظ نیروی انسانی با کمبود روبه‌رو است. بسیاری از اقشار عراق از جمله شخصیت‌های دولتی به شرکت در ارتش خلقی مجبور شده‌اند.»^(۳۲)

۲۶۰

به‌دنبال حمله جنگنده‌های عراقی به هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر که به سقوط این هواپیما در خاک ایران و کشته‌شدن سرنشینان آن منجر شد، مدارک مربوط به این تهاجم در اختیار کارشناسان الجزایری قرار گرفت.

هیئت دوازده نفری کارشناسان فنی الجزایر که برای بررسی علت سرنگونی هواپیمای غیرنظامی این کشور به ایران آمده است، در مدت اقامت یک‌هفته‌ای خود موفق شد علاوه بر بازدید از محل سقوط هواپیما، مدارک و شواهدی را جمع‌آوری کند که نشان می‌دهد هواپیمای حامل وزیر امور خارجه الجزایر مورد اصابت موشک‌های هواپیماهای عراقی قرار گرفته است. خبرگزاری جمهوری اسلامی ضمن اعلام این خبر همچنین گزارش داد: «در جلسه‌ای که صبح امروز با حضور مهندس توریان، معاون وزیر راه و ترابری و رئیس سازمان هواپیمایی کشوری، کارشناسان الجزایری، کارشناسان هواپیمایی کشوری و نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی تشکیل شد، تمامی تلکس‌ها، نوارهای برج مراقبت، اطلاعات سازمان هواشناسی در روز واقعه و دیگر مدارک موجود به هیئت الجزایری تسلیم شد.» سخنگوی این هیئت نیز به خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: «تلاش ما جهت روشن‌شدن این موضوع همچنان ادامه دارد و احتمالاً برای تحقیق بیشتر در این زمینه مجدداً به ایران خواهیم آمد.» هیئت الجزایری بعد از ظهر امروز تهران را به مقصد الجزیره ترک کرد. خبرنگار جمهوری اسلامی همچنین از سازمان هواپیمایی کشوری کسب اطلاع کرد که دو تن دیگر از کارشناسان الجزایری به همراه کارشناس دیگری که روز گذشته از الجزایر به ایران آمده است، امروز عازم محل سقوط هواپیما شدند. قطعات موشکی که از جنگنده‌های عراقی شلیک و باعث سقوط هواپیمای الجزایری شده است، نیز به تهران آورده شد تا مورد بررسی کارشناسان الجزایری قرار گیرد.^(۳۳)

راديو اسرائیل هم ضمن اعلام خبر تحقیق و بررسی این هیئت الجزایری در ایران، مقصد بعدی آن را ترکیه (برای ادامه تحقیق) خواند و گفت: «اعضای هیئت که ده نفر بودند قطعاتی از هواپیمای متلاشی شده و تکه‌هایی از موشکی را که به گفته ایران توسط جنگنده‌های عراقی شلیک گردیده و موجب واژگونی هواپیما شده است، با خود بردند. یک هیئت سه‌نفری از کارشناسان فنی الجزایری هنوز در ایران به سر می‌برد و به تحقیقات خود ادامه می‌دهد.»^(۲۴)

۲۶۱

در حالی که رزمندگان ایران در آستانه نبرد نهایی برای آزادسازی خرمشهر قرار دارند، روزنامه *لوموند* و خبرگزاری یونایتدپرس نبرد خرمشهر را سرنوشت‌ساز و تعیین‌کننده دانستند و خبرنگار خبرگزاری فرانسه نیز پیش‌بینی کرد که به‌زودی خرمشهر صحنه نبردی عظیم خواهد شد. روزنامه فرانسوی *لوموند* در سرمقاله امروز خود با عنوان «نبرد خرمشهر» نوشت: «خرمشهر به‌عنوان مهم‌ترین سمبل بردوباخت جنگ ایران و عراق نقش تعیین‌کننده‌ای را در منطقه خلیج [فارس] ایفا می‌کند. نیروهای ایرانی که در آغاز جنگ بیست‌ماهه خود، قبل از اینکه شهر را کاملاً در اختیار ارتش عراق قرار دهند، شدیداً به مقابله با آنان پرداختند، بار دیگر خود را آماده تسخیر خرمشهر می‌سازند. شکی نیست که نبرد خرمشهر نبردی خونین و طولانی خواهد بود. سفرای خارجی مدت‌هاست که در مورد شکست عراق کوچک‌ترین تردیدی به خود راه نمی‌دهند. به همین دلیل نیز نتایج این نبرد بسیار تعیین‌کننده می‌باشد.»

لوموند در پایان سرمقاله خود نیز اضافه کرد: «به نظر نمی‌رسد جنگ ایران و عراق به این زودی‌ها خاتمه یابد. شکی نیست که سقوط خرمشهر دیر یا زود صورت خواهد گرفت، ولی آنچه که اهمیت دارد مناطق مرزی غرب ایران است که تحت تصرف عراقی‌ها می‌باشد و تسخیر مواضع مستحکم آن توسط نیروهای مسلمان ایرانی، لااقل تا هنگامی که عراق باتوجه‌به شکست‌های اخیرش تصمیم به عقب‌نشینی نگیرد، امری بس دشوار خواهد بود.»^(۲۵)

خبرگزاری یونایتدپرس نیز در یکی از گزارش‌های امروز خود اعلام کرد: «ناظران سیاسی معتقدند که نبرد خرمشهر برای جنگ تعیین‌کننده است و عراقی‌ها به‌سادگی آن را تسلیم نخواهند کرد. حمله فروردین‌ماه ایران که موجب بازپس‌گیری بخشی از اراضی اطراف شوش و دزفول شد، بدون مقاومت چندان عراقی‌ها انجام گرفت [!]. اما نبرد خرمشهر تبدیل به یک مبارزه جویی برای عراقی‌ها شده است.»^(۲۶) همچنین، راديو صدای امریکا نیز به نقل از یکی از خبرنگاران خبرگزاری فرانسه که از جبهه عراقی‌ها دیدن کرده است، گفت: «بیشتر افراد عراقی در جنوب جبهه عقب‌نشینی کرده و به‌سوی مرز بازگشته‌اند، اما عراق به تقویت کلی نیروهایش در خرمشهر ادامه می‌دهد و خرمشهر به‌زودی صحنه نبردی عظیم خواهد شد.»^(۲۷)

۲۶۲

کشورهای عرب حوزه خلیج فارس که علاوه بر حمایت خود از حکومت عراق، به دنبال جلب حمایت بیشتر مصر از حکومت صدام حسین هستند، از روابط حسنه ایران و سوریه ابراز نگرانی کردند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از بیروت، مطبوعات و نشریات لبنان از خلال اطلاعاتی که توسط محافل دولتی مصر به طور محرمانه در بیروت لبنان فاش می شود، از تلاش کشورهای مرتجع عربی و در رأس آنان پادشاهی سعودی برای واگذاری نقشی مهم به مصر، حتی در حد ورود مستقیم آن در جنگ عراق و ایران خبر دادند. محافل دیپلماسی بیروت معتقدند که مصر آمادگی و قدرت ایفای یک نقش بزرگ در جنگ را داراست، کما اینکه مقدار تجهیزات و مهمات نظامی ارسالی مصر به عراق به مراتب بیش از آن چیزی است که علناً اعلام شده است.^(۲۸)

در همین حال، به نوشته هفته نامه آخرالساعه (چاپ قاهره) کشورهای عرب حوزه خلیج فارس، هم پیمانی سوریه با ایران و کمک هایی را که دولت دمشق در اختیار حکومت تهران قرار می دهد، با نگرانی زیاد دنبال می کنند. این هفته نامه تأکید کرد که ممالک حوزه خلیج فارس از سوریه انتظار دارند این کمک ها را قطع کنند؛ زیرا ادامه آن امنیت آنها را تهدید می کند.

در مقابل، روزنامه تشرین (چاپ دمشق) امروز نوشت: «انقلاب اسلامی ایران اعراب را به خطر نمی اندازد، بلکه فقط تهدیدی علیه امپریالیسم و اسرائیل می باشد.»^(۲۹)

۲۶۳

در تحلیل موضع کشورهای غربی درباره جنگ عراق و ایران و تحولات اخیر جبهه های جنگ، رادیو حزب کتائب لبنان گفت مقامات اروپای غربی که نگرانی خود را حتی از جزئی ترین پیروزی نیروهای ایران پنهان نمی کنند، هرگز نمی خواهند عراق از این جنگ مغلوب و شکست خورده خارج شود. روزنامه کریستین ساینس مانیتور و رادیو بی بی سی نیز احتمال ورود نیروهای ایران به داخل خاک عراق و دخالت ایران در امور داخلی کشورهای منطقه را عامل نگرانی کشورهای عرب منطقه اعلام کردند. همچنین، روزنامه تایمز نوشت بازپس گیری خرمشهر توسط ایران تهدید آنی برای خاک کویت به شمار می آید.

رادیو حزب کتائب لبنان گفت: «کشورهای اروپایی نگرانی شدید خود را در قبال تحولات اخیر جنگ عراق و ایران که به مثابه شکستی برای عراق به شمار می رود، ابراز می کنند. کشوری که بیش از همه از پیروزی های اخیر ایران در جبهه ها متضرر شده، فرانسه است. به طوری که مقامات فرانسوی از وخامت اوضاع در جبهه ها و احتمال سقوط رژیم صدام که با فرانسه روابط تجاری و سیاسی محکمی دارد شدیداً ابراز نگرانی می کنند.» این رادیو افزود: «اروپایی ها به پیروزی های اخیر ایران با دیده نگرانی شدید می نگرند؛ چراکه به نظر آنها این پیروزی ها موجب گسترش موج حرکت اسلامی در تمامی کشورهای منطقه شده و در پایان، رویارویی های شدید حکام کشورهای

عربی از یک‌سو و حرکت‌های اسلامی افراطی از سوی دیگر را به‌دنبال خواهد داشت و در نتیجه منجر به سرنگونی و سقوط رژیم‌های عربی و روی کار آمدن گروه‌های مذهبی افراطی در کشورهای منطقه خواهد گردید.» این رادیو در پایان اعلام کرد: «مقامات اروپای غربی این روزها در خلال گردهمایی‌های خود آخرین تحولات جنگ عراق با ایران را مورد بحث و مذاکره قرار می‌دهند، در حالی که حتی نگرانی خود را از جزئی‌ترین پیروزی نیروهای ایرانی پنهان نمی‌کنند و این مقامات هرگز نمی‌خواهند که عراق از این جنگ مغلوب و شکست خورده خارج شود.»^(۳۰)

روزنامه امریکایی کریستین ساینس مانیتور نیز در گزارشی ضمن اعلام این مطلب که ایران بر آن است تا عراق را به هر قیمتی شده از خاک خود بیرون اندازد، نوشت: «هجوم سرسختانه ایران علیه عراق منافع کشورهای میانه‌رو عرب را که از بغداد حمایت می‌کنند، تهدید می‌کند. اگر ایران بتواند دستاوردهای نظامی رژیم صدام حسین را بی‌اثر سازد، دولت عراق ممکن است سقوط کند. اگر ایران به داخل خاک عراق پیش رود، متحدان عرب بغداد امکان دارد ناچار به دخالت شوند و بنابراین به درون یک نبرد طولانی و سنگین گام نهند.»^(۳۱)

رادیو بی‌بی‌سی هم در تفسیری، علل نگرانی رهبران عرب را مورد بررسی قرار داد و گفت: «پیروزی‌های یکی، دو ماه اخیر نیروهای ایرانی در جبهه جنگ که به امکان پیروزی نهایی ایران بر عراق قوت بیشتری بخشیده است، آسایش خیال کشورهای عرب منطقه را بر هم زد و اینک رهبران محافظه‌کار کشورهای عرب حوزه خلیج فارس از آن بیم دارند که ایران تنها به بازپس گرفتن خاک خود اکتفا نکرده و به مداخله در امور داخلی کشورهای منطقه مبادرت ورزد.» بی‌بی‌سی سپس با اعلام این مطلب که کشورهای عرب حوزه خلیج فارس با نگرانی از اهداف سیاسی ایران در این منطقه همواره از عراق حمایت کرده‌اند، افزود: «ارسال اسلحه و کمک‌های مالی هنوز نتوانسته است جلوی پیشروی نیروهای ایرانی را سد کند و به همین علت است که عراق و حامیان آن اینک چشم به کمک مصر، این بزرگ‌ترین قدرت نظامی جهان عرب، دوخته‌اند و تلاش‌های تازه بعضی از کشورهای عرب برای برقراری روابط مجدد دیپلماتیک با مصر که پس از معاهده صلح بین مصر و اسرائیل قطع شد، به‌منظور جلب حمایت قاهره از عراق و سایر کشورهای عرب حوزه خلیج فارس در مقابل تهدیدات احتمالی ایران است. دولت مصر هم مدتی است آمادگی خود برای دفاع از خلیج فارس را اعلام کرده و همچنین مقادیری اسلحه در اختیار عراق گذاشته است.» بی‌بی‌سی در پایان تفسیر خود گفت: «البته بعید نیست که این نگرانی رهبران عرب نسبت به اهداف آتی ایران کاملاً بی‌اساس باشد. دولت ایران بارها بر این نکته پافشاری کرده است که در نظر ندارد در خلیج فارس جنگ بیافریند. ولی این بیانیه‌های تهران کشورهای عرب منطقه را متقاعد نکرده و میزان نگرانی رهبران آن را تا حدی افزایش داده است که موضوع آینده فلسطینی‌ها یا مهم‌ترین مسئله سیاسی جهان عرب اینک در درجه دوم اهمیت قرار گرفته است.»^(۳۲)

همچنین گزارشگر روزنامه تایمز لندن از بیروت گزارش داد: «کشورهای حوزه خلیج فارس که به

درجات مختلف از عراق پشتیبانی کرده‌اند، اکنون با نگرانی شدید در انتظار نتیجه نبرد ایران و عراق در منطقه خرمشهر هستند. به نظر می‌آید که پرزیدنت صدام حسین مصمم است که طی نبرد خرمشهر صدمات شدیدی به نیروهای ایران وارد آورد و یا حداقل از این جنگ خونین استفاده کرده و کمک و حمایت کشورهای عرب را به خود جلب نماید تا با اشغال احتمالی عراق توسط ایران مقابله کند. «تایمز افزود: «با وجود آنکه دولت ایران مؤکداً می‌گوید که به هیچ وجه قصد عبور از مرز عراق و ورود به این کشور را ندارد، اما گزارش‌هایی در دست است که کویت سعی دارد رهبران کشورهای حوزه خلیج فارس را ترغیب نماید که با همکاری یکدیگر به صورت هماهنگ کوشش کنند تا آتش بس اعلام شود. تسخیر خرمشهر توسط نیروهای ایران تهدید آنی برای خاک کویت به شمار می‌آید و این امر موجب نگرانی رهبران این کشور شده است.» به عقیده گزارشگر تایمز «تسخیر خرمشهر توسط نیروهای ایران همچنین امید عراق را به کنترل آبراه شط‌العرب [اروندرو] از بین می‌برد.»^(۳۳)

۲۶۴

دولت عراق در ادامه تلاش برای برگزاری اجلاس آتی سران جنبش عدم تعهد در بغداد، دو نماینده خود را به همراه دعوت‌نامه به ۹ کشور آسیایی و افریقایی فرستاد. خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از خبرگزاری عراق گزارش داد: «دو نماینده از طرف صدام [رئیس‌جمهور عراق] که حامل نامه از جانب وی برای رؤسای ۵ کشور آسیایی و ۴ کشور افریقایی جهت شرکت در کنفرانس سران کشورهای غیرمتعهد بودند، روز چهارشنبه [۱۳۶۱/۲/۲۲] بغداد را به قصد این کشورها ترک کردند.»^(۳۴)

ضمیمه گزارش ۲۵۲: جلسه فرماندهان و مسئولان ستادی سپاه پاسداران به منظور بررسی مشکلات عملیات بیت‌المقدس و ارائه طرح برای آینده آن
به منظور بررسی مشکلات و ضعف‌هایی که تاکنون در عملیات بیت‌المقدس مشهود بوده است و نیز ارائه طرح‌های پیشنهادی برای رفع آنها، در ساعت ۰۹:۴۵ امروز، جلسه‌ای در قرارگاه مرکزی کربلا با حضور فرماندهان و مسئولان ستادی این قرارگاه و نیز فرماندهان سپاهی سه قرارگاه عملیاتی قدس، فتح و نصر تشکیل شد. این جلسه با تلاوت آیاتی از قرآن مجید آغاز شد و سپس رحیم صفوی معاون عملیاتی فرمانده سپاه در قرارگاه کربلا، دستور جلسه را «بررسی مشکلات عملیات و ارائه طرح برای آینده» اعلام کرد و از فرماندهان قرارگاه‌های عملیاتی خواست مطالب خود را در این خصوص بیان کنند.
ابتدا حسن باقری فرمانده سپاهی قرارگاه نصر، مشکلات موجود در قرارگاه تحت امر خود را به دو دسته تقسیم کرد: مشکلاتی که در جریان هدایت عملیات رخ داد و نیز مشکلات ستادی قرارگاه. وی با اشاره به اشخاصی که هنگام عملیات به عنوان رابط واحدهای قرارگاه کربلا در قرارگاه نصر حضور دارند گفت: «این طرح [حضور رابط] خیلی خوب بود و خیلی از کارهای قرارگاه‌ها را سبک کرده، ولی در بعضی جاها این رابط‌ها با مرکزیت خودشان رابطه خیلی ضعیفی داشتند و یا اینکه شرح وظایف نداشتند و توجیه نبودند؛ مثل رابط‌های اعزام نیرو، پدافند و توپخانه. رابط‌هایی بودند که ما اصلاً آنها را نمی‌دیدیم و یا اگر می‌دیدیم، ما باید می‌رفتیم دنبال کارشان...»

حسن باقری در مورد تعداد زیاد شهدا و مجروحان در این عملیات نیز اظهار داشت: «بسیجی که آن دفعه [در عملیات

فتح‌المبین] برای جمع‌آوری شهدا و تخلیه مجروحین شد، این دفعه نشد که باتوجه به ناجوربودن جاده و طولانی بودن مسیر این دفعه، به‌خصوص خاکی بودن بین کارون و جاده آسفالت [اهواز - خرمشهر]، خیلی از زخمی‌ها در جبهه ماندند که البته به نظر می‌رسید آمبولانس هم کم است و نمی‌دانم تعداد آمبولانس چقدر بود، ولی مدیریت منظمی نداشت.»

وی سپس در تشریح سایر مشکلات موجود به کمبود وسایل مخابراتی و در نتیجه قطع ارتباط یگان‌ها با یکدیگر، سرعت کم ترابری نیرو و تأخیر در رسیدن گردان‌ها به نقطه رهایی برای شروع عملیات و کندی در فعالیت واحد اطلاعات عملیات اشاره کرد و گفت: «کمبود برادران روحانی هم از همان روز اول بود و در همه‌جا به چشم می‌خورد و تیپ‌ها هم شدیداً از این نظر کمبود داشتند.»

فرمانده سپاهی قرارگاه نصر اگرچه از فعالیت‌های مهندسی رزمی اظهار رضایت کرد، اما با گلایه از کمبود ماشین‌آلات مهندسی گفت: «عمدتاً موقعی دستگاه‌ها را منتقل می‌کردند به منطقه که دیگر از زمان کارآیی‌اش گذشته بود؛ یعنی برای شب عملیات از سه شب پیش وجود این دستگاه‌ها لازم بود، ولی ساعت ۰۹:۰۰ شب تازه در اهواز دستگاه‌ها را بار زدند تا ببینند که صبح رسیدند به منطقه و دیگر کارآیی لازم را نداشتند.»

حسن باقری ضمن اظهار رضایت از واحد زرهی، درباره کمبود مهمات تیپ‌هایی که به قرارگاه نصر مأمور شدند، افزود: «تیپ‌هایی که به ما مأمور شدند، آن مهماتی که باید داشته باشند را نداشتند. مثلاً تیپ عاشورا که به ما مأمور شد، هزار گلوله آر.پی.جی بیشتر نداشت و ما سهمیه آر.پی.جی بقیه تیپ‌ها که وسط عملیات واگذار شده بود را به تیپ عاشورا دادیم و همین‌طور تیپ‌های دیگر که آمدند، بدون بار مبنای مهمات بودند.»

دومین فرماندهی که به بیان مشکلات پرداخت، غلامعلی رشید فرمانده سپاهی قرارگاه فتح، بود. وی ابتدا به کمبود کادر (نیروی ثابت) در قرارگاه و نیز ضعف رابط‌هایی که از قرارگاه مرکزی در قرارگاه فتح حضور داشتند، اشاره کرد سپس درخصوص واحد بهداری گفت: «تیپ‌های ما بزرگ‌ترین ناله را از بهداری می‌کردند. ... ما به‌هیچ‌وجه از بهداری راضی نبودیم. من [به مسئول بهداری] می‌گفتم برادر من! شما تشکیلات درست کرده‌اید، ولی این بار مثل اینکه از عملیات فتح [المبین] ضعیف‌تر شده‌اید! مثلاً بهداری خیلی از تیپ‌ها در شب عملیات آمبولانس نداشت. هر تیپ ۶ دستگاه آمبولانس داشت. من گفتم بابا! در عملیات قبلی هر تیپ ما ۲۰ دستگاه آمبولانس داشت و حالا تشکیلات درست کرده‌اید، ما انتظار خیلی بیشتر از شما داریم.»

غلامعلی رشید سپس از ضعف واحدهای طرح و برنامه، مخابرات و تدارکات گفت و از واحد اعزام نیرو اظهار رضایت کرد. وی درخصوص سه تیپ امام حسین^(ع)، نجف و کربلا که تحت‌امر قرارگاه فتح بودند، با خنده اظهار داشت: «تیپ‌هایی که تحت‌امر ما بودند، غیر از تیپ کربلا بقیه‌شان یک‌خرده یاغی بودند!»

فرمانده قرارگاه فتح از واحد مهندسی سپاه در قرارگاه نیز به‌خوبی یاد کرد و گفت: «خوب کار کرد و کارش خوب پیش رفت. مخصوصاً در رابطه‌ها مرحله دوم ما که ۱۵، ۱۶ کیلومتر خاکریز باید در کنار این جاده [حسینیه - بصره (مرز)] می‌زدیم. هرچند که کارش را درست و حسابی طبق همان پیشنهادی که داده بودند تا بروند دو کیلومتر شمال جاده حسینیه - بصره را خاکریز بزنند انجام نداد، اما به‌رحال بد نبود و کارش نسبتاً خوب بود.»

وی با ذکر این مطلب که «از نظر توپخانه مشکل زیادی نداشتیم»، اظهار داشت: «بیشتر ایرادمان در رابطه‌ها تیپ‌هایمان بود که این توپ‌ها را در دست خودشان گرفته بودند و نمی‌دادند به این طرف و آن طرف؛ یا آمار درست و حسابی نمی‌دادند و یا وقتی می‌گفتیم تحویل بدهید، می‌گفتند نمی‌دهیم و اینها برای تیپ‌های خودمان است.»

غلامعلی رشید درخصوص ارتباط با لشکر ۹۲ زرهی ارتش نیز گفت: «ارتباط ما با ارتش در قرارگاه شاید به دو دلیل ضعیف بود: یکی اینکه ما نیروی ادغامی نداشتیم با ارتش و عمدتاً تیپ‌های زرهی بودند [و تیپ‌های سپاه پیاده بودند] ... چون در هم ادغام نشده بودیم، احساس نیاز نمی‌کردیم که برویم طرفشان یا آنها ببینند طرف ما؛ و یکی دیگر اینکه اعضای قرارگاه ما ثابت نبودند و مدام تغییر می‌کردند. از این‌رو نمی‌رفتند تا اعضای قرارگاه را بشناسند و نزدیک شوند. این هم یک ضعف بود، ولی خوب، سرهنگ نیاک [فرمانده لشکر ۹۲ زرهی و فرمانده ارتشی قرارگاه فتح] ظاهر با ما خیلی یکی بود و همیشه هم می‌آمد این طرف و آن طرف.»

فرمانده سپاهی قرارگاه فتح ضمن اظهار رضایت از واحدهای زرهی تیپ‌های تحت‌امر خود، درخصوص ضعف ترابری نیرو اظهار داشت: «تیپ‌ها از لحاظ ترابری خیلی وضعشان دچار اشکال است؛ چون خیلی خودروهایشان کم است. مثلاً وقتی به آنها می‌گوییم سه گردان را به یک منطقه‌ای ببرند، وسیله ندارند و یا کمپرسی می‌آورند و اگر تقاضای اتوبوس کنیم، خیلی دیر می‌رسند.»

غلامعلی رشید در پاسخ به سؤال رحیم صفوی درباره وضعیت تبلیغات در داخل تیپ‌ها گفت: «از تیپ‌ها

خبر نداشتیم. ما بیشتر می‌رفتیم دنبال تیپ‌هایمان. چون تیپ‌های ما نیازی به قرارگاه ما نداشتند! [با خنده]. ما مدام دنبالشان در صحرا و از این طرف و آن طرف پیدایشان می‌کردیم و جلسه با آنها می‌گذاشتیم. تیپ ۲۵ کربلا یک خرده تبعیت می‌کرد و وضعیت خوب بود، اما تیپ ۸ نجف از تیپ امام حسین (ع) یاد گرفت و دیگر در مراحل بعدی هم دستی به آن شکل نداد!

احمد غلامپور فرمانده سپاهی قرارگاه قدس، هم در ابتدای سخنان خود با اشاره به توقف قرارگاه قدس در مرحله اول عملیات گفت: «روزهای دوم و سوم عملیات، ما شروع کردیم به دادن امکانات خودمان به دو قرارگاه فتح و نصر؛ یعنی امکاناتی از قبیل مهندسی و بهداری را دادیم به پایین [منطقه عملیات]، و تا زمانی که خود عراق عقب‌نشینی نکرده بود و جلو نیامده بودیم، مشکل زیادی در رابطه با یک‌سری از واحدها نداشتیم. ولی اشکال عمده همان بود که برادر رشید هم به آن اشاره کردند و من هم روی آن تأکید می‌کنم؛ مسئله روی ستاد قرارگاه است و اگر قرار است این قرارگاه‌ها یک حالت سازمانی پیدا کنند و بمانند، در مورد ستادش هم باید فکری کنیم». وی پس از بیان ضعف واحد طرح و برنامه عملیات و واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه قدس اظهار داشت: «بجز این دو واحد، ما در ارتباط با بخش‌های دیگر مشکلی نداشتیم».

در ادامه جلسه، حسین علایی رئیس ستاد سپاه در قرارگاه کربلا، با اظهار اینکه بسیاری از برادران هنوز به اهمیت ستاد قرارگاه‌ها واقف نیستند و نمی‌دانند که ستاد مجموعه‌ای از افرادی است که می‌تواند بسیاری از مشکلات فرماندهان را حل کنند، به مشکل ارتباط قرارگاه‌ها و تیپ‌ها با سپاه‌های مناطق کشوری اشاره کرد و گفت: «اگر هر تیپ قرار است در رابطه با یک منطقه کار بکند، می‌توان بسیاری از عناصر ستادی آن را از همان منطقه تأمین کرد. ... الان مناطق نمی‌دانند؛ یعنی به آنها گفته شد که باید تیپ‌ها را در اختیار بگیرند، ولی عملاً این نیست و یک حالت بیگانگی بین تیپ و مناطق احساس می‌شود و در نتیجه کمکی که مناطق می‌توانند به تیپ‌ها بکنند و کمکی که تیپ‌ها می‌توانند از مناطق بگیرند، عملاً نیست. اگر ما بایم سرمایه‌گذاری کنیم روی این کار و این مسئله را حل کنیم که ارتباط تیپ‌ها و قرارگاه‌ها با مناطق آنها روشن شود، بسیاری از مسائل حل می‌شود». حسین علایی در ادامه افزود: «ایجاد قرارگاه‌ها و ستادشان تجربه خوبی بود و اگر ستادها فعال بشوند و برادرهایی که مسئول قسمت‌های مختلف ستاد هستند آن روش‌های قدیمی را که هرکسی یک کار جزئی را می‌گرفت و مثلاً خط می‌رفت و پی آن را می‌گرفت، به یک کار تشکیلاتی تبدیل کنند و مسئول هر قسمت خودش بیاید و در قرارگاه مستقر بشود و سعی کند کارهایی که مربوط به آنهاست را هدایت بکند، خیلی از مسائل حل می‌شود».

سیدعلی حسینی تاش مسئول واحد مخابرات سپاه در قرارگاه کربلا، هم ابتدا به ارتقاء سطح آگاهی و فعالیت مسئولان واحدهای مخابرات قرارگاه‌ها و تیپ‌های سپاه در عملیات بیت‌المقدس اشاره کرد و سپس درباره میزان هماهنگی مخابرات سپاه و مخابرات ارتش گفت: «در زمینه هماهنگی با ارتش، خوب این دفعه خیلی بهتر شده، یعنی ما عملاً مشکلی نداریم جز در قرارگاه نصر که آن هم یک مقدار عدم همکاری افسر مخابرات ارتش با مسئول مخابرات [سپاه در این] قرارگاه است که کمتر همکاری شده. ولی در مجموع کارهای ما به‌طور مشترک انجام شده است».

حسینی تاش درباره مشکلات حوزه مسئولیت خود نیز اظهار داشت: «قبل از عملیات من گفتم که ۷۰۰ دستگاه [بی‌سیم] کم داریم تا بتوانیم از نظر وسایل در حد عملیات فتح‌المبین باشیم که از این ۷۰۰ دستگاه، ما فقط توانستیم ۱۴۰ دستگاه را از ارتش بگیریم و ۵۰ دستگاه هم از مناطق خودمان جمع کنیم. یعنی [واحد] تدارکات در ارتباط با تأمین وسایل هیچ کاری نکرده و در نتیجه ما سازمان خود را آوردیم پایین‌تر. یعنی ما اگر آنجا در هر گروهان دو بی‌سیم داشتیم که یکی مال خود گروهان و یکی برای دسته جلویی‌اش بود، این بار مجبور شدیم به هر گروهان فقط یک بی‌سیم بدهیم که در خود گروهان باشد».

مسئول واحد مخابرات سپاه در قرارگاه کربلا اضافه کرد: «مشکل دیگر ما مربوط به فرکانس می‌شود. با نزدیک‌شدن این سه قرارگاه به همدیگر، چون یک مقدار زیادی فرکانسمان، در حدود نصف مشترک بوده بین قرارگاه‌ها، یعنی دو تا سه‌جا از آن استفاده می‌کردند و الان که این قرارگاه‌ها به هم نزدیک‌تر شده‌اند، احتمالاً از این‌به‌بعد ممکن است مشکلاتی پیش بیاید و داریم سعی می‌کنیم این را با مانورها و ابتکاراتی که می‌توانیم به کار ببریم، کمترش کنیم. ... مطلب دیگر اینکه عملیات که همین‌طور پیشروی می‌کند، فاصله‌ها دور می‌شود و چون ارتباطی که پیش‌بینی شده در رابطه با فواصل اولیه بوده، خودبه‌خود ضعیف می‌شود و این احتیاج دارد به جابه‌جایی سریع در قرارگاه‌ها. یعنی همین‌طور که قرارگاه تیپ جلو می‌رود، قرارگاه لشکر هم باید برود جلو و همین‌طور قرارگاه مرکزی نیز باید یک ردیف جلوتر برود تا ما ارتباطمان کیفیت خودش را حفظ کند».

محمود احمدپور جانشین مسئول واحد تدارکات سپاه در قرارگاه کربلا، عمده مشکلات حوزه مسئولیتش را ناشی از ارتباط کم قرارگاه‌های عملیاتی دانست و درباره کمبود مهمات گفت: «با توجه به اینکه مهمات برای ما مسئله بسیار ضروری بوده و کمبودش مشخص بود، مخصوصاً انواعی که خودتان می‌دانید، پراکندگی مهمات تیپ‌ها برای ما خیلی مسئله شد. مخصوصاً اینکه مهماتشان را پخش می‌کردند در گردان‌هایشان و هیچ‌گونه حساب و کتابی روی اینها نداشتند. وقتی عملیات می‌شود، با توجه به آنچه داریم حساب می‌کنیم. آنچه را که باید به آنها بدهیم برای ۱۰ روز آنها حساب می‌کنیم ولی فوراً تا عملیات شروع می‌شود، درخواست مهمات می‌کند و نمونه تیپ‌های آنها موجود است که اینها مهمات داشتند، منتها نمی‌دانستند واقعاً مهمات کجا بوده و در دسترس چه کبسی می‌باشد. ما وارد عمل شدیم و از منطقه برایشان آوردیم. الان این مسئله خیلی مهم است برای ما که واقعاً این مهمات‌ها را از حالت پراکندگی درآوردیم.»

احمدپور تأخیر در ارسال لوازم و امکانات مورد نیاز از تهران را نیز در پیدایش مشکلات مؤثر دانست و اضافه کرد: «ما آنچه که خود قرارگاه‌ها برآورد کرده و از ما درخواست کرده بودند را نمی‌توانستیم بدهیم، مخصوصاً اینکه عملیات هم ادامه پیدا کرد و ما مجبور بودیم همیشه در منطقه یک مقداری ذخیره کنیم که یک مرتبه در جای اضطراری از آن استفاده کنیم.» وی درباره نقل و انتقال نیرو نیز اظهار داشت: «این دفعه کاری که کردیم این بود که فقط یک [مرکز] پشتیبانی زدیم پایین دارخوین. ما یک تعداد اتوبوس آنجا قرار دادیم و جمع اتوبوس‌هایی که داشتیم صدوخرده‌ای بود و مسلماً وظیفه اصلی آنها ترابری نیروها، و بیشتر از [پایگاه هوایی] امیدیه به قرارگاه‌ها بود.» احمدپور همچنین با اعلام اینکه قرار است در همه قرارگاه‌ها برای هر یک از امور تغذیه، موتوری و تسلیحات یک مسئول گمارده شود، اضافه کرد: «ما از نظر غنایم اکیپ‌هایی که برای هر قرارگاه در نظر گرفته بودیم را وارد کردیم، توانستند ۲۰۰ تا ۳۰۰ کلاش [اسلحه کلاشینکف] جمع‌آوری کنند. ۱۰ تا ۲۰ بار ماشین مهمات.» حمید معینان مسئول واحد اطلاعات عملیات سپاه در قرارگاه کربلا، مشکل اصلی در حوزه خود را کمبود کادر خواند و گفت: «الان این قرارگاه‌های سه‌گانه ما هر کدام فقط یک مسئول اطلاعات عملیات داشته و اصلاً معاون ندارند و خود تیپ‌ها هم قضیه‌شان به همین صورت است. هر کدام از تیپ‌ها عمدتاً با یک نفر می‌چرخد و آن هم چون کارش حساس است، باید تا خط تماس و یا حتی جلوتر از نیروهای دشمن برود برای شناسایی؛ چون نیاز به شناسایی جزئی هست. سپاه وقتی که می‌خواهد یگان‌هایی را وارد عمل کند، احتیاج به اطلاعات جزئی دارد، ولی ارتش این‌طور نیست. ارتش فقط اکتفا می‌کند به همان اطلاعات کلی که از عکس‌های هوایی به دست آورده یا همان دیدبان‌های در خط و یا اسرا و پناهنده‌هایی که می‌آیند. ولی ما نمی‌توانیم به اینها اکتفا کنیم. ما باید اطلاعات جزئی‌تر از اینها برای واحدهای سپاه به دست بیاوریم؛ لذا بیشتر این برادرها در همین شناسایی شهید می‌شوند. مثلاً مسئول اطلاعات تیپ بیت‌المقدس چند روز مانده به عملیات خودش برای شناسایی رفته بود که روی مین رفت و شهید شد. ... ما از یک نفر نمی‌توانیم انتظار داشته باشیم که هم اطلاعات کلی اسرا را جمع‌آوری کرده و تجزیه و تحلیل کند و هم اطلاعاتی که از همه تیپ‌ها و قرارگاه‌ها می‌رسد را بررسی نماید. همچنین اطلاعاتی که از عکس‌های هوایی می‌خواهیم بگیرد و تجزیه و تحلیل کند. یک نفر توان این‌همه کار را ندارد.»

فلاحیان از مسئولان واحد اعزام نیروی سپاه در قرارگاه کربلا، به مشخص نبودن مسئولیت و وظایف قسمت ترابری واحد تدارکات که در انتقال نیرو نقش اساسی دارد، اشاره کرد و گفت: «ما می‌رفتیم و می‌گفتیم ۵۰ اتوبوس بروند در امیدیه مستقر شوند که می‌گفتند اینها بیکار می‌مانند. می‌گفتیم خب اشکالی ندارد، باشند آنجا هر موقع گفتیم نیرو بیاورند. می‌گفتند نه، ما جاهای دیگر نیرو داریم. می‌گفتیم کجا دارید؟ می‌گفتند دارخوین و سوسنگرد داریم. از طرفی، تیپ‌هایی که در دارخوین مستقر بودند، باز می‌آمدند مستقیماً از اهواز درخواست ماشین می‌کردند. ... راننده‌هایی هم که در دارخوین مستقر بودند، می‌گفتند ما عملاً کاری انجام نمی‌دهیم. ... ترابری باید با اعزام نیرو هماهنگ باشد؛ یعنی اعزام نیرو اگر تشخیص داد ۲۴ ساعت اتوبوس در یک جاده بماند، مسئله‌ای برای راننده نباشد و نگهدارند مثلاً کار دارم و یا باید بروم جای دیگر. مثلاً می‌فرستادیم [ایستگاه] راه‌آهن و یک ساعت قطار تأخیر می‌کرد، ۲۰ اتوبوس رفته و برگشته و می‌گفتند نیرو نبود.»

فلاحیان در خصوص رابطینی که از مناطق کشوری سپاه به منطقه عملیات آمده و با واحد اعزام نیرو همکاری می‌کردند، گفت: «فقط دو منطقه به‌طور کلی با ما هماهنگ بود؛ یکی منطقه ۴ [خراسان] که مسئولیت تیپ‌ها [ی ۲۱ امام رضا] و ۴۳ [بیت‌المقدس] را از لحاظ نیرو داشت و برادر محسن [رضایی] حدود وظایف این را مشخص نکرده و

نگفته بود حالا که هر دو تیپ [از نظر نیرو] اشباع است، باید این نیرو را به جای دیگر بدهد و آنها هم این را نمی توانستند بقبولانند به خودشان... یکی دیگر، منطقه ۲ [اصفهان] بود که به طور کلی در هیچ زمینه با ما هماهنگ نبود.»

دکتر خاتمی مسئول واحد بهداری سپاه در قرارگاه کربلا، امکانات بهداری از قبیل آمبولانس، دارو و نیروی انسانی را بهتر و بیشتر از عملیات فتح المبین اعلام کرد و گفت: «هم خود سپاه خیلی زیاد امکانات گذاشته و هم اینکه هلال احمر، جهاد [سازندگی] و این طرف و آن طرف خیلی زیاد می رسد و هم کمک های مردمی، اکیب های پزشکی هست و افراد حزب اللهی که از شهرهای مختلف می آیند.» وی اضافه کرد: «یکی از اشکالات این است که مسئله ستادهای لشکر، تیپ و مرکز باید مشخص بشود. اگر قرار است ستاد کار پشتیبانی بکند، در هر ستاد مسئول هر قسمت باید زیر نظر مستقیم مسئول آن ستاد و غیرمستقیم همان مسئول در رده بالاتر باشد... اصلاً معنی ندارد که یک کسی مثلاً رابط بهداری باشد. این شخص، رابط نبوده بلکه باید مسئول باشد و از او مسئولیت بخواهند و مسئول مستقیم او هم مسئول قرارگاه لشکری باشد و این نقص از خود برادرهاست که این مسئله را حل نکردند.»^(۳۵)

خاتمی با اذعان به وجود پاره ای از نارسایی ها در واحد بهداری و اظهار امیدواری درخصوص رفع آنها، در رابطه با بی توجهی به مسائل بهداشتی گفت: «از جمله مسائلی که مسئولین لشکر، تیپ و گردان تا پایین اصلاً با آن فعال برخورد نمی کنند، مسئله بهداشت در کنار بهداری است. باینکه تذکر داده شد که در این هوای گرم ممکن است خدای نکرده یک مرض واگیری شیوع پیدا کند، همان طور که در عملیات قبل شایع شده بود، ولی متأسفانه هیچ کدام از برادرها این مسئله را جدی نگرفتند.»

مسئول واحد بهداری سپاه در قرارگاه کربلا، تهیه آمار تعداد مجروحان، مفقودان و شهیدان در هر گردان و تیپ را مستلزم ارتباط مستقیم بخش تعاون این قرارگاه با مسئولان گردانها، تیپها و لشکرها دانست و گفت: «ما از لحظه ای که مجروح وارد مرکز درمانی می شود تا زمانی که به شهرستان می رود آمارش را می گیریم و الان مثلاً اگر از ما بپرسند فلان تیپ چقدر مجروح داده، ما به هیچ وجه نمی دانیم. فکر نمی کنم خود تیپها هم بدانند.» خاتمی در پایان سخنان خود از همکاری هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی در حمل مجروحان به پشت جبهه تشکر کرد و با ذکر این مطلب که نیروهای مردمی آماده و مشغول خدمت هستند، از حاضران در جلسه خواست که «اگر مشکلی بود، آن را زیاد غیرطبیعی نپندارند.»

منوچهر مهرداد مسئول واحد مهندسی رزمی سپاه در قرارگاه کربلا، از کمبود راننده لودر و بولدوزری که بتواند در خط مقدم فعالیت کند، به عنوان یکی از مشکلات واحد مهندسی رزمی نام برد و گفت: «البته خودمان توانستیم یک تعداد از جهاد [سازندگی] تأمین کنیم. یعنی اگر کمک جهاد نبود، در این رابطه خیلی کمبود داشتیم.» وی از کمبود تانکرهای قیرپاش و آب پاش و وسایل تخریب و شب نما نیز گله کرد و اظهار داشت: «وضعیت جاده هایمان خیلی بد بود. جاده ها خاکی بود و مرتب قیرپاشی می خواست؛ یعنی یک بار و دو بار کفایت نمی کرد و با یک بار عبور ماشینها دوباره خاک بلند می شد و در این رابطه ما مشکلات زیادی داشتیم... بیست جعبه تخریب و یک مقدار شب نما هم می خواستیم که تا الان هنوز تهیه نشده است.»

فتح الله جعفری فرمانده تیپ ۳۰ زرهی سپاه* ضمن اظهار رضایت از هماهنگی و رابطه سازمانی تیپ زرهی با همه تیپ های سپاه، درباره ناتوانی راننده های لودر برای ایجاد سنگر تانک گفت: «راننده لودر باید پلد باشد سنگر تانک درست کند؛ یعنی سنگری که می کنند یا چال [گود] است یا بلند است. این است که یا اصلاً نمی تواند کار کند یا آن را [عراقی ها] می زنند. اینها را در اختیار خودمان بگذارید که آموزش بدهیم تا یاد بگیرند.»

فتح الله جعفری که از واحدهای زرهی ارتش گله مند بود، اظهار داشت: «مسئله بعدی، زرهی ارتش است که یا باید زیر نظر ما در این منطقه باشد یا اصلاً نباید بیاید! [خنده حاضران در جلسه]. برای اینکه فایده ای ندارد. اگر خطری نباشد یا غنیمتی یا برنامه ای باشد، خوب است، می آید و آنجا می ایستد... بچه ها [نیروهای پیاده] هم باید به دنبالشان بروند. باید یا اینها [واحدهای زرهی ارتش و سپاه] را با هم دیگر ادغام کنیم، یا اینکه طوری باشد که بشود به خوبی کار کرد.»

حسن تهرانی مقدم فرمانده توپخانه سپاه در قرارگاه کربلا، بر ضرورت ارتقاء توان توپخانه سپاه باتوجه به حرکت سپاه به سمت اجرای عملیات های کلاسیک تأکید کرد و گفت: «روی این حساب، ما شروع کردیم به کار و اولین برخوردهایمان با مسئولین تیپ بود که یک حالت مالکیت در آنها به وجود آمده و توپها و سایر

* این تیپ تحت امر قرارگاه مرکزی کربلا بود.

ادوات را مال خودشان می‌دانند. همه وقت ما صرف این شد که آقا! تو که یک قبضه توپ داری و تو که دو قبضه توپ داری، اینها باید ترکیب شده و آتشبار بشوند. رزم توپخانه یک عملیات تاکتیکی است؛ یعنی باید در مرکز ترکیب آتش، طرح آتش ریخته بشود و به مسئول عملیات ارائه بشود.»

فرمانده توپخانه سپاه اضافه کرد: «ما رابط توپخانه با مسئول قرارگاه نداشتیم و علتش هم این بود که در عمل وقتی به مسئولین تیپ‌ها مراجعه می‌کردیم، ادعا می‌کردند که کار توپخانه آنها در سطح مطلوبی است. اما وقتی می‌رفتیم بازدید می‌کردیم، می‌دیدیم در سطح بسیار ابتدایی است و مجبور می‌شدیم وقتان را در خود منطقه روی تهیه و تنظیم طرح آتش توپخانه صرف کنیم. روی این حساب در قرارگاه نبودیم. پرسنل ما هم کم بود.»

تهرانی‌مقدم در خصوص توپ‌های به‌غنیمت گرفته‌شده از ارتش عراق گفت: «توپ یک جنگ‌افزاری است که محاسبات آتش دارد. روی این حساب ما تا آنجا که توانستیم سعی خودمان را کردیم که توپ‌ها را فعال کنیم. ولی احتیاج داریم که در این زمینه از اسرای عراقی به ما کمک بشود تا بتوانیم حداکثر بازدهی را در زمینه توپخانه داشته باشیم.»

فرمانده توپخانه سپاه در پایان سخنان خود ضمن تشکر از نیروهای واحد تدارکات اعلام کرد: «ما به فضل امام زمان (عج) تا حالا توانسته‌ایم یازده آتشبار را در منطقه مستقر کنیم که در پاتک‌هایی که عراق در ایستگاه حسینیه و گرم‌دشت داشت من خودم شاهد بودم که کارشان الحمدلله خوب بود و می‌شود به آنها امید بست.»

پس از آنکه فرماندهان قرارگاه‌های لشکری سپاه و مسئولان ستادی قرارگاه کربلا مشکلات و پیشنهادهای خود را مطرح کردند، رحیم صفوی در سخنانی با تأکید بر اینکه در این عملیات نسبت به عملیات قبلی در همه زمینه‌ها رشد داشته‌ایم، اظهار داشت: «مسئله این است که میزان وسعت عملیات و رشد عملیات بیشتر از رشد ما بوده است.» وی سپس عمده مشکلات را ناشی از کمبود کادر دانست و گفت: «از قرارگاه‌های لشکری که اداره‌کننده تیپ‌ها هستند تا خود تیپ‌ها و خود گردان‌ها، تا بیابیم در رده گردان‌ها، ما هر کجا ستادهای قوی داشتیم، یعنی عناصر ستادی و عناصر تیپ‌ها قوی بودند، مشکلاتمان کمتر و موفقیت‌هایمان بیشتر بوده است. هر کجا هم که ضعف بوده است، متوجه مشکلات شده‌ایم. دلیل آن هم روشن است. در این مدت درگیری و جنگی که با عراق داشتیم، نیروهای خوبمان دائماً شهید می‌شدند و کادرسازی ما به اندازه‌ای نبوده که بتواند جایگزین این شهدا بشود. ... در این رابطه، مسئولین آموزش و فرماندهان سپاه و فرماندهان مناطق و همچنین مسئولین قسمت‌های دیگر باید روی کادرسازی و جایگزینی خیلی تلاش کنند.»

رحیم صفوی جلوداران زمان عملیات را نیز عاملی دیگر در ایجاد بخشی از مشکلات عنوان کرد و گفت: «ما در یک مرحله‌ای قرار گرفته بودیم که اگر می‌خواستیم برای عملیات آمادگی داشته باشیم، دشمن خودش را می‌برد و می‌چسباند به حاشیه رودخانه [کارون] و ما به‌طور کلی طرحمان عوض می‌شد. پس مجبور بودیم قبل از آنکه آمادگی صددرصد پیدا کنیم عملیات را جلو بیندازیم.» وی در مورد مشکلاتی که در خصوص بعضی از تیپ‌های سپاه مطرح می‌شود، اظهار داشت: «تیپ‌ها، خودشان به‌صورت خودجوش بالا آمده‌اند و با هیچ‌گونه برنامه و سازمان مشخصی این تیپ‌ها شکل نگرفته‌اند، یعنی اول شکل گرفته‌اند و خودشان را پیدا کرده‌اند و خودشان خودجوش درست شده‌اند. یک مجموعه عناصری در آنها بودند که با همدیگر کار می‌کردند و بیشتر یک ارتباط دوستی باهم داشتند تا یک ارتباط سازمانی. الان اگر شما با یک‌سری بر خوردهای ناجور از طرف تیپ‌ها مواجه می‌شوید و اگر مواجه می‌شوید با اینکه مناطق [کشوری سپاه] با تیپ‌ها هماهنگ نیستند و عمدتاً تیپ‌ها زیر بار مناطق نمی‌روند، یکی از علت‌های عمده‌اش همین است اگر ما بخواهیم که این تیپ‌ها باقی بمانند و رشد کنند مجبوریم کاری کنیم که به مناطقشان متصل بشوند تا آن مناطق منبع تغذیه و پشتیبانی آنها باشند و از همه مهم‌تر نظارت بر این تیپ‌هاست. ما نتوانسته‌ایم به این تیپ‌ها رسیدگی کنیم، تیپ‌ها مشکلات زیادی دارند که اگر مناطق بالای سر آنها نباشند و بر اینها نظارت و فرماندهی نکنند، آن مشکلات روزبه‌روز بیشتر می‌شود.»

رحیم صفوی درباره موارد پیش‌بینی‌نشده نیز که موجب بروز برخی مشکلات می‌شود، گفت: «تمام آن چیزهایی که ما در ابتدا برای عملیات طرح‌ریزی می‌کنیم وقتی وارد عمل می‌شویم صددرصد قابل اجرا نیست. یعنی یک‌دفعه می‌بینی یک گوشه کار گیر می‌کند. قرارگاه قدس ما در یک مرحله‌ای مواجه می‌شود با یک چیزهایی که پیش‌بینی نشده و ما مجبور می‌شویم طرح‌ها را عوض کنیم. ... بنابراین ما یک‌سری مشکلات داریم که پیش‌بینی نشده است و قبل از عملیات نمی‌توانیم اینها را پیش‌بینی کنیم.»

وی در خصوص مشکلاتی که در ارتباط با واحدهای ارتش مطرح بود، اظهار داشت: «یک‌سری از مشکلات

ما در رابطه با برادرهای ارتشی است، ولی همیشه باید این را به خاطر داشته باشیم که رمز موفقیت و پیروزی ما در اتحاد و یگانگی است و امام [خمینی] هم روی این مسئله تأکید دارند. ما علی‌رغم مشکلاتی که هست باید با برادرهای ارتش جوش بخوریم و دست آنها را بگیریم و با هم برویم جلو. ... من می‌خواهم این را بگویم که توی آن رده‌هایی که برادران سپاه هستند، از ارتش نتوانستند خوب استفاده کنند و بیشتر از اینکه ارتش را جذب کنند و دنبال خودشان بکشاند، دست رد به سینه ارتش می‌زنند و می‌گویند اینها نمی‌توانند کار کنند و دنبال ما نمی‌آیند. بعد، خودشان می‌روند جلو. ... نحوه برخورد برادران ما با ارتش برخورد خوبی نبوده است؛ البته نه همه برادرها. آن برادرهایی که نتوانستند با ارتش هماهنگ بشوند، خیلی هم خوب استفاده کردند، ولی آنهایی که یک مقدار ناهماهنگ بودند، نتوانستند.»

با پایان یافتن سخنان رحیم صفوی، جلسه برای اقامه نماز ظهر متوقف شد. سپس، محسن رضایی فرمانده کل سپاه و فرمانده سپاهی قرارگاه کربلا، به‌عنوان آخرین سخنران این جلسه، در ابتدای اظهارات خود با اعلام اینکه ما هم اکنون دو سیاست «پیشبرد عملیات و به‌ذلت کشیدن دشمن یعنی» و «سازمان‌دادن به تشکیلات سپاه» را دنبال می‌کنیم، بر ضرورت تداوم برگزاری چنین جلساتی، به‌ویژه در قرارگاه‌های لشکری، به‌منظور آگاهی از مشکلات تأکید کرد و گفت: «تشکیلات تیپ‌های ما ضعیف است و باید در سازمان بعضی از آنها تغییراتی ایجاد بشود. مسئولین ستاد قرارگاه کربلا که معمولاً پشتوانه آنها واحدهای ستاد مرکزی [سپاه پاسداران] هستند، باید همت بیشتری بکنند و ستادهای لشکرها را تقویت کنند و به آنها عناصر ستادی بدهند. همچنین، تیپ‌ها را هم باید به‌لحاظ کادر انسانی تغذیه کنند و از هرجایی که هست بیاورند.»

فرمانده کل سپاه به اهمیت وجود ستاد در لشکرها و تیپ‌ها برای تقسیم کار و تسریع در فعالیت‌ها پرداخت و گفت: «الان اگر از ما پرسند آقا! خرمشهر را کی می‌توانیم بگیریم، نمی‌توانیم بگوییم. چراکه ستادهای تیپ‌های ما و لشکرهای ما ضعیف است و کادر و نیرو ندارند؛ ... ما آمار نداریم. نمی‌دانیم که این تیپ ما چقدر ضربه خورده است، چقدر مفقود شده‌اند. چقدر شهید شده‌اند و چقدر مجروح شده‌اند. این مسائلی که هست دست‌وپاگیر فرماندهی است و فرماندهی قادر نیست هدایت و کنترل را که از وظایف اصلی آن است پیش ببرد. ... فرماندهی برای اینکه دقت و سرعت عمل داشته باشد و برای اینکه امور دست‌وپاگیر برایش حل بشود و پشتیبانی بشود به یک ستاد احتیاج دارد. ... ما الان وقتی یک عملیات را طرح‌ریزی می‌کنیم اگر این عملیات را یک مرحله‌ای انجام بدهیم موفق هستیم. اما اگر شد چهار، پنج یا شش مرحله، به‌دلیل اینکه سازمان ضعیف است و استحکام و انسجام نداریم، توی این مسئله می‌مانیم.»

محسن رضایی بر اهمیت نظارت بر تیپ‌ها هم تأکید کرد و گفت: «اگر شما ضعف‌ها و نارسایی‌ها را بدانید، هم بیشتر کمک می‌کنید که سازمان لشکر خودتان را فعال‌تر کنید، هم اینکه بهتر می‌توانید نظر بدهید که آیا واقعا این تیپ الان می‌تواند عمل کند یا نمی‌تواند.» وی اضافه کرد: «در همین‌جا هم بگویم که در کل سیستم سازمان رزمی ما فقط دو واحد هستند که حق نوشتن [اخبار بی‌سیم اتاق فرماندهی هنگام عملیات را] دارند، یکی واحد نظارت است که البته از بچه‌های سپاه کسی حق اینکه بی‌سیم را ضبط کند ندارد، و یکی دفتر سیاسی* است که کلیه وقایع را ثبت می‌کند که هم تاریخ جنگ را از توی آن درمی‌آوریم و هم تجارب نظامی را.»

وی درباره طرح ادامه عملیات هم اظهار داشت: «الان یک طرح کوتاه‌مدت است که ان‌شاءالله ظرف فرداشب یا پس‌فرداشب مسئله خرمشهر را تمام کنیم. یک طرح آینده هم هست که ان‌شاءالله برویم و مسئله بصره را حل کنیم تا بتوانیم به امید خدا این صدام یعنی را به سقوط بکشانیم. این چیزی است که از بالا تصمیم گرفته شده! باید پیش برویم و فرصتی هم نداریم. حداکثر فرصتی که برای این کار در نظر گرفته شده ده روز است.»

محسن رضایی سپس با تأکید بر اینکه همه باید بسیج شوند، اقداماتی را که باید انجام شود چنین توضیح داد: «اولاً تمام تیپ‌ها باید بازسازی شوند. تمام تیپ‌ها احتیاج به کادر دارند. نیروی انسانی لازم برای آنها باید به‌سرعت از مناطق خودشان فراهم بشود و این، یک بسیج عمومی می‌خواهد که سریعاً برادران به فکر

* از پیش از عملیات فتح‌المبین (سال ۱۳۶۰) تا پیش از عملیات بدر (سال ۱۳۶۳) مسئولیت اعزام راین به جبهه‌ها و ثبت تاریخ برعهده دفتر سیاسی سپاه پاسداران بود که با تشکیل مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران در سال ۱۳۶۳، این مسئولیت به این مرکز تازه‌تأسیس واگذار شد. در سال ۱۳۸۷ نیز نام این مجموعه به مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس تغییر یافت.

باشند. ثانیاً هر اندازه تدارکات که تا الان برای عملیات مصرف شده، باید برای عملیات آینده در نظر گرفته شود. بهداری هم باید خودش را منسجم بکند و ببیند چه مسائلی هست و چه ضعف‌هایی بوده که آنها را حل بکند. ضمن اینکه یک فکری هم به‌حال مجروحینی که بین ما و دشمن می‌مانند بکنند. ... مهندسی هم حتماً باید خودش را تقویت کند.»

فرمانده کل سپاه آمار شهیدان و مجروحان و مجموع نیروهایی را که تاکنون وارد عمل شده‌اند، چنین اعلام کرد: «حدود ۱۴۱۲۵ نفر فقط آمار مجروحین سپاه و بسیج بوده است که البته تعداد زیادی از اینها مرخص شده‌اند. ولی به‌هرحال رقم، رقم بالایی است و آمار شهدا تا الان ۴۶۷۷ نفر است که با آنهایی که [در منطقه میانی ما و دشمن] مانده‌اند و بعداً به دست می‌آیند مجموعاً ۵۰۰۰ نفر می‌شود. حدود ۸۰۰ نفر از ارتش است و بقیه هم از سپاه. کل نیرویی هم که تا حالا وارد عمل شده ۱۶۰ گردان و نزدیک به ۵۰ هزار نفر بوده است.» محسن رضایی در پایان سخنان خود گفت: «برادرها بروید، فقط طبق این برنامه‌ای که به شما اعلام کردیم در این مدت کوتاه حداکثر تلاشتان را به خرج بدهید که به‌سرعت خودتان را برای برنامه آینده آماده کنید. البته این برنامه کوتاه‌مدت است و ظرف دو، سه روز آینده هم ان‌شاءالله باید تماشش بکنید.» وی همچنین حاضران در جلسه را به پرهیز از غرور و تقویت معنویت توصیه کرد و گفت: «سعی کنید این جو معنویت در تمام تیپ‌ها و لشکرها و همه‌جا دوباره زنده بشود و یک مقدار واقعاً فکر کنید به اینکه چه شد که ما این قدر شهید و مجروح دادیم و علتش چه بود. البته این مسئله درست است که دشمن حداکثر تلاش خود را به کار برد؛ چون مسئله مرگ و زندگی‌اش مطرح بود. تلاشی که در این عملیات در مقابل ما کرد، شاید در عملیات‌های دیگر نمی‌کرد. تلفات دشمن هم خیلی زیاد بود و وسعت منطقه هم زیاد بود.» (۳۶)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۱/۲/۲۲

۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۹ و ۱۰.
۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهوای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۳. سند شماره ۷۵۶۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ لشکر ۱۶ زرهی، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۱؛ و - سند شماره ۲۶۸۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۲)، نوار شماره ۲۶۸۸، عبدالله درویشی، ص ۱۱؛ و - سند شماره ۲۷۰۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (بررسی مانور) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۲)، نوار شماره ۲۷۰۴، عبدالله درویشی، صص ۳ و ۴.
۴. سند شماره ۷۵۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای قرارگاه مرکزی سپاه پاسداران، شماره ۲۸، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۲؛ و سند شماره ۷۵۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی رکن ۲ لشکر ۹۲ زرهی، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۱ و ۲؛ و - سند شماره ۷۵۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای رکن ۲ نیروی زمینی ارتش در قرارگاه کربلا، شماره ۴۸۲، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۱.
۵. سند شماره ۲۶۸۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۶ - ۲؛ و - سند شماره ۲۷۸۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات بیت‌المقدس،
۶. سند شماره ۵۰۳۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: (هدایت عملیات) عملیات بیت‌المقدس، (قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۲)، نوار شماره ۲۷۵۲، عبدالله درویشی، صص ۱۹ - ۱؛ و - سند شماره ۲۳۸/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۵۶ و ۲۵۷.
۷. سند شماره ۷۵۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دستور جزء به‌جزء شماره ۷ قرارگاه کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۱ و ۲.
۸. سند شماره ۲۷۵۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، ص ۱۳.
۹. سند شماره ۷۵۴۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات عملیات قرارگاه مرکزی کربلا به فرماندهی قرارگاه مرکزی کربلا، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۱۰. سند شماره ۷۱۸۷۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن‌گرام از ستاد مرکزی سپاه به ستاد مشترک ارتش، ۱۳۶۱/۲/۲۰؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۱۱ و ۱۲.
۱۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها

۲۴. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۱۲، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۲۵. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۸۶، ۱۳۶۱/۲/۳۰، صص ۷ و ۸.
۲۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۳، خبرگزاری جمهوری اسلامی به نقل از یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۲۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۷، رادیو صدای امریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۲۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۵، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۲۹. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۱۲، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۳۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، صص ۴ و ۵، بیروت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۳.
۳۱. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۳ و ۴، رادیو صدای امریکا، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۳۲. همان، صص ۹ و ۱۰، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۳۳. همان، صص ۸ و ۹، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۳۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، ص ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۳.
۳۵. سند شماره ۲۶۸۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۶ - ۲.
۳۶. سند شماره ۲۷۸۱/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۷ - ۱.
- (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۵۳ و ۵۴؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۳۳.
۱۲. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۵، ۱۳۶۱/۲/۲۴، ص ۲، ساری - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۳.
۱۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۳.
۱۴. همان، صص ۵ و ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۱۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، صص ۹ و ۱۰.
۱۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۲؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۳.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، ص ۵۶.
۱۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، ص ۵۷ - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۳.
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۵۶ و ۵۷، ایلام - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۲۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۱ و ۱۵.
۲۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۵۴، ۱۳۶۱/۲/۲۳، صص ۲۷ و ۲۸، رادیو صوت‌الجماهیر، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۲۲. همان، ص ۳، بیروت - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۱/۲/۲۲.
۲۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۵۳، ۱۳۶۱/۲/۲۲، صص ۱۴، ۱۷ و ۱۸.